

Genel Tehlike Sorumluluğunun İşverenin İş Kazalarından Hukuki Sorumluluğu Çerçevesinde İncelenmesi

Examination of General Hazard Liability Within the Scope of Employer's Legal Liability for Occupational Accidents

Kutlu Öncü Uçum*

Öz:

Kusursuz sorumluluk esasına dayanan genel tehlike sorumluluğu Türk Hukuku'nda ilk kez 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 71. maddesiyle düzenlenmiştir. Hüküm kapsamında önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletme faaliyetinden kaynaklanan zararlardan işletme sahibi veya işleten birlikte sorumlu tutulmuştur. Bir işletmenin, niteliği veya faaliyetlerinde kullanılan ekipman ya da güçler nedeniyle sıkça veya ağır zararlar doğurmaya elverişli olması halinde önemli ölçüde tehlike arz ettiği kabul edilmektedir. Sorumlu tutulan kişinin, uzman bir kişiden beklenen tüm dikkat ve özeni göstermiş olsa dahi kurtuluş kanıtı getirmesine imkân vermemesi nedeniyle tehlike sorumluluğunun en ağır sorumluluk türü olduğu belirtilmektedir. Buna rağmen hükümde, salt izne dayalı faaliyet yürüttüğü gerekçesiyle bir işletmenin verdiği zararın denkleştirmeye tabi tutulması öğretide eleştiri konusu olmuştur. Genel tehlike sorumluluğu düzenlemesi, işverenin iş kazalarından hukuki sorumluluğunun mahiyeti bakımından da önemli sonuçlar doğurmuştur. Uzun yıllar boyunca işverenin sorumluluğunun kusursuz sorumluluk esasına dayandığı kabul edilirken son yıllarda hem öğretide hem de yargı nezdinde kusur sorumluluğu baskın görüş haline gelmiştir. Ancak buna rağmen bir iş kazasının meydana gelmesinin kaçınılmaz olduğu hallerde yargı nezdinde işverenin daima sorumlu tutulmaya devam edildiği görülmektedir. Bu açıklamalar ışığında çalışmada öncelikle genel tehlike sorumluluğu tüm unsurlarıyla incelenecektir. Ardından genel tehlike sorumluluğu düzenlemesinin, işverenin iş kazalarından sorumluluğunun hukuki mahiyetine dair öğretideki tartışmalara nasıl yön verdiği üzerinde durulacaktır. Sonrasında işverenin genel tehlike sorumluluğunun sınırları irdelenecektir. Son olarak iş kazalarının meydana gelmesinde kaçınılmazlık halinde işverenin sorumluluğu üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Genel tehlike sorumluluğu, Önemli ölçüde tehlike arz eden işletme, Denkleştirme, İş kazası, Kaçınılmazlık

* İstanbul Bilgi Üniversitesi, Özel Hukuk Doktora Öğrencisi,
E-posta: oncucum@bilgiedu.net,
Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-6891-0823>.

Abstract:

General hazard liability based on the principle of strict liability has been enacted in Turkish Law for the first time with Article 71 of the Turkish Code of Obligations No. 6098. As per this provision, the owner and the operator of an operation are held jointly liable for damages arising from operational activities that pose a significant level of danger. An operation is deemed to entail such significant danger where, by characteristics of its nature or the equipment or the forces employed in its operations, it is able to cause frequent or severe damages. Hazard liability constitutes the most stringent form of liability as it shall not entitle the liable party to exonerate themselves even when all due care and diligence expected of an expert have been exercised is proven. Notwithstanding this, the provision has been subject to criticism in legal doctrine on the ground that it allows damages caused by an operation to be subject to compensation adjustment solely because the activity is carried out under legal permit. The regulation of general hazard liability has also had significant outcomes for the legal characterization of an employer's liability for occupational accidents. While for many years such liability had been considered to be based on strict liability, in recent years fault-based liability has become the dominant view both in doctrine and in judicial practice. However, it is observed that in cases where an occupational accident is deemed inevitable, judiciary continues to hold the employer liable consistently. Considering these explanations, in this study, first general hazard liability in terms of all its constituent elements will be examined. Then how the regulation of general hazard liability has influenced doctrinal debates concerning the legal nature of an employer's liability for occupational accidents will be addressed. Subsequently, the limits of the employer's liability under general hazard liability will be analyzed. Finally, employers' liability for inevitable occupational accidents will be dwelled upon.

Keywords: (1) General hazard liability, (2) operational activities posing significant level of danger, (3) compensation adjustment, (4) occupational accident, (5) inevitability

Extended Summary:

In Turkish Law torts liability is, as a rule, based on the principle of fault-based liability. However, under certain circumstances, our legal system also provides strict liability provisions as it would impair the sense of justice to make the injured party bear the damage. The general hazard liability set forth in Article 71 of the Turkish Code of Obligations No. 6098 is one of these forms of strict liability.

As per the general hazard liability provision, the owner and the operator of an operation are held jointly liable for damages arising from operational activities that pose a significant level of danger. An operation is assumed to pose such significant danger where it is able to cause frequent or severe damages considering its nature or the equipment or the forces employed in its activities. Hazard liability constitutes the most stringent form of liability as it is impossible for the liable party to be exonerated even when all due care and diligence expected of an expert have been exercised is proven.

For hazard liability to arise, there must first be the existence of an operation, and that operation must be engaged in an activity that poses a significant danger. An operation is considered to pose a significant level of danger if it creates a characteristic risk due to its nature or the materials, equipment, or forces used in its operations, if that risk is capable of frequent causing harm or resulting in severe damage, and if such danger cannot be prevented even by an expert exercising all due care. However, the mere fact that an operation poses a significant danger is not, by itself, considered to be adequate to raise liability. Mere

damages that occur directly on account of the realization of characteristic risks inherent within the nature of the particular activity fall within the scope of this provision.

The provision stipulating that damages arising from an operation's activities carried out under legal permit posing a significant level of danger shall be subject to compensation adjustment has been a matter of debate and criticism in legal doctrine. Some scholars argue that this regulation reflects a claim for the balancing of sacrifices, while others contend that from a technical standpoint the conditions for this provision to be regarded as balancing of sacrifices are not met and thus, the provision should be interpreted merely as a ground for reduction. Another view maintains that allowing a reduction contradicts the purpose of the provision, proposes to assume there is an implicit legal gap in the law and through teleological reduction, evaluating the provision in a sense that the damages shall be fully compensated would better serve the purpose of the rule.

The regulation of general hazard liability also yields significant outcomes with respect to the employer's liability for occupational accidents. For many years, both in doctrine and in judicial decisions, it had been widely accepted that an employer's liability for occupational accidents rests on a no-fault basis. Behind this notion lies the fact that economically the employee is in weaker position compared to the employer, and therefore the employee's interests should be prioritized. However, in light of contemporary statutory provisions subjecting breaches of occupational health and safety obligations to the regime of contractual liability, as well as the specific codification of general hazard liability, the fault-based liability approach has, in recent years, come to prevail. Consistently, contemporary case law also accepts the employer's liability as fault-based rather than in strict liability.

It is important to stress that general hazard liability shall not arise for every occupational accident. Only where the characteristic risk inherent within the operation's activities posing a significant level of danger materializes shall the employee be entitled to base their claim on the strict liability regime of general hazard liability. Yet The Turkish Code of Obligations does not provide any illustrative examples of operational activities posing a significant level of danger. On the other hand, numerous examples may be found in the Workplace Hazard Classification Communiqué on Occupational Health and Safety, put into force by the relevant ministry through the power given by the occupational health and safety legislation.

This study also addresses the phenomenon of inevitability and its relation with the general hazard liability. Even in cases where an occupational accident could not have been prevented despite the implementation of all measures deemed possible from a scientific and technical standpoint, the judiciary tends to hold the employer liable at a fixed rate of 60%. However, while determining such liability, no assessment appears to be made as to the level of danger inherent in the workplace activity in which the accident occurred. Rather than imposing liability on the employer in all cases of inevitability, it would be more consistent with the contemporary legislative framework to recognize such liability only where the circumstances fall within the scope of the general hazard liability.

GİRİŞ

Haksız fiil sorumluluğu, sözleşme dışı sorumluluk hukuku başlığı altında oldukça büyük ve önemli bir yer tutmaktadır. Türk Hukuku'nda 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun ("TBK") 49 ilâ 76. maddeleri arasında haksız fiilden doğan sorumluluğa dair genel nitelikte düzenlemeler yer almaktadır. Bunun dışında 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ("TMK") ile farklı genel ve özel kanunlarda da haksız fiil sorumluluğuna dair hükümler bulunmaktadır.

Öğretide haksız fiil kavramı dar anlamıyla kusur sorumluluğu, geniş anlamıyla ise hem kusur sorumluluğu hem de kusursuz sorumluluk (sebeplere sorumluluğu) olarak anlaşılmaktadır¹. Haksız fiil sorumluluğu, sözleşme ihlâlinden kaynaklanmayan hukuka aykırılık nedeniyle ortaya çıkabilecek zararın önlenmesini veya ortaya çıkan zararın tazmini imkânını sağlayan sorumluluk türleri arasındadır². Her ne kadar haksız fiil sorumluluğunun doğması için hukuka aykırı eylemi gerçekleştiren kişinin daima kusuru aranmıyor olsa da bu sorumluluk çoğu zaman kendisini kusur sorumluluğu olarak gösterir. Nitekim, TBK'nin 49. maddesinin 1. fıkrasında da kusuruyla ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren kişinin bu zararı gidermekle yükümlü olduğu düzenlenmiştir. Bu bakımdan haksız fiil sorumluluğunda kural kusur sorumluluğudur³.

Bununla birlikte özellikle gelişen teknolojiye bağlı olarak iktisadi açıdan zayıf konumdaki kişilerin korunmasına yönelik sosyal hukuk ilkeleri çerçevesinde bazı durumlarda zarara uğrayan kişinin, salt zarar verenin ortaya çıkan zararda kusurunun bulunmadığı gerekçesiyle zarara katlanmak zorunda bırakılmasının adalet duygusunu zedeleyeceği düşüncesiyle kusursuz sorumluluk hallerinin de düzenlenmesi ihtiyacı doğmuştur⁴. Kusursuz sorumluluk esasının özünde üç temel düşünceye dayandığı söylenebilir. Bunlardan ilki hakimiyet (özen) düşüncesidir. Buna göre kişinin, hakimiyet alanında bulunan eşyanın veya kişilerin üçüncü kişilere zarar vermemesi için tüm dikkat ve özeni göstermekle yükümlü olduğu kabul edilir ve kişi bunların verdiği zararlardan sorumlu tutulur. İkincisi hakkaniyet düşüncesidir. Bu düşüncenin özünü de zarar verenin kusuru olmasa dahi hakkaniyet gereği zarar görenin zararını gidermekle yükümlü tutulması gerektiği oluşturur. Son olarak tehlike düşüncesi çerçevesinde kişinin kusuru olmasa

¹ **Fikret Eren**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 30. Baskı, Legem Yayınevi, Ankara 2025, s. 557, N. 1516; **Gökhan Antalya / Faruk Acar / Çisil Durgun Arslan / Başak Görgeç / Işıl Yelkenci**, Marmara Hukuk Yorumu Cilt V/1 Borçlar Hukuku Genel Hükümler Ders Kitabı, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2025, s. 161.

² **Antalya / Acar / Durgun Arslan / Görgeç / Yelkenci**, s. 161; **Ahmet M. Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 29. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2025, s. 367, N. 1932; **Eren**, s. 588, N. 1604 vd.; **M. Kemal Oğuzman / M. Turgut Öz**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-2, 14. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2018, s. 1, N. 2.

³ **Kılıçoğlu**, s. 421, N. 2211; **Eren**, s. 562, N. 1530; **Oğuzman / Öz**, s. 6, N. 17; **Başak Baysal**, Haksız Fiil Hukuku, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 226, N. 3.1; **Banu Bilge Sarıhan**, "Türk Borçlar Kanunu'nda Genel Bir Kural Olarak Tehlike Sorumluluğu", Çukurova Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt: 20, Sayı: 1, 2014, s. 1178; **Senem Saraç**, Türk Borçlar Kanunu'nda Tehlike Sorumluluğu, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 2.

⁴ **Antalya / Acar / Durgun Arslan / Görgeç / Yelkenci**, s. 164; **Eren**, s. 564, N. 1538; **Saraç**, s. 18-20; **Sarıhan**, s. 1177-1178.

dahi yarattığı tehlike nedeniyle doğan zararlardan sorumlu tutulması gerektiği kabul edilir⁵. TBK'nin 65 ilâ 71. maddeleri arasında düzenlenmiş olan kusursuz sorumluluk hallerinin de hakkaniyet sorumluluğu, özen sorumluluğu⁶ ve tehlike sorumluluğu kenar başlıkları altında düzenlenmesi bu düşüncelerin yansımalarıdır.

Bu çalışmanın temelini oluşturan ve genel tehlike sorumluluğu düzenlemesi olan TBK'nin “*Tehlike sorumluluğu ve denkleştirme*” kenar başlıklı 71. maddesi ile diğer özel düzenlemelerin⁷ özünde, tehlikeyi yaratanların dikkat ve özen yükümlülüğünü yerine getirip getirmediğine bakılmaksızın, salt ilgili eylem veya iktisadi faaliyetin yarattığı tehlike nedeniyle sorumlu tutulması amacı yatmaktadır. Özellikle konu ekonomik çerçevede değerlendirildiğinde, önemli ölçüde tehlike arz eden bir faaliyet sayesinde iktisadi olarak menfaat elde eden kişilerin, yarattıkları tehlike nedeniyle üçüncü kişilerin uğradıkları zararlardan kusurları bulunmasa dahi sorumlu tutulmaları menfaat-külfet dengesi bakımından yerindedir⁸.

TBK'nin m. 71 hükmünün yürürlüğe girmesi işverenlerin iş kazalarından sorumluluğu bakımından da önemli sonuçlar doğurmaktadır. Nitekim, TBK'nin 71. maddesiyle birlikte önemli ölçüde tehlike arz eden işletmelerde görülen işler sırasında meydana gelen iş kazalarına bağlı olarak ortaya çıkan zararlardan işverenler, iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınması konusunda uzman bir kişiden beklenen tüm özeni göstermiş olsalar dahi sorumlu tutulacaktır. Dolayısıyla, her ne kadar öğretide ve yargısal içtihatlarında işverenlerin iş kazalarından sorumluluğunun bugün itibarıyla kusur sorumluluğuna dayandığı kabul edilmiş olsa da⁹ TBK'nin 71. maddesinden, önemli ölçüde tehlikeli iş görülen işyerlerinde meydana gelen iş kazaları nedeniyle ortaya çıkan zararlar bakımından işverenlerin kusursuz da olsa sorumlu olacağı sonucuna ulaşılmaktadır.

Bu çalışmada öncelikle TBK'nin 71. maddesi kapsamında genel tehlike sorumluluğu kuralının unsurları incelenecektir. Sonrasında işverenin iş kazasından doğan hukuki sorumluluğunun niteliği irdelenecek, genel tehlike sorumluluğu düzenlemesinin işverenin iş

⁵ Kusursuz sorumluluk düzenlemelerini gerektiren hakkaniyet, hakimiyet (özen) ve tehlike düşünceleri hakkında detaylı bilgi için bkz. **Antalya / Acar / Durgun Arslan / Görgeç / Yelkenci**, s. 164-165; **Eren**, s. 565-567, N. 1541 vd.; **Kılıçoğlu**, s. 422-426, N. 2218 vd.; **Oğuzman / Öz**, s. 7-10, N. 21 vd.

⁶ TBK uyarınca hakimiyet (özen) sorumluluğunun kapsamında adam çalıştırmanın sorumluluğu, hayvan bulunduranın sorumluluğu ve yapı malikinin sorumluluğu girer.

⁷ 2918 Karayolları Trafik Kanunu'nun 85. maddesinde düzenlenmiş olan motorlu aracı işletenin, 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 28. maddesinde düzenlenmiş olan çevreyi kirletenin, 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu'nun 134. maddesinde düzenlenmiş olan sivil hava aracını işletenin sorumlulukları özel kanunlardaki tehlike sorumluluğu düzenlenmelerine örnek olarak verilebilir. Diğer örnekler için bkz. **Kılıçoğlu**, s. 424-426, N. 2230 vd; **Antalya / Acar / Durgun Arslan / Görgeç / Yelkenci**, s. 321; **Güzin Üçışık**, “Tehlike Sorumluluğunun Genel Kural ile Düzenlenmesi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu, Ankara, 2009, s. 132-137.

⁸ **Antalya / Acar / Durgun Arslan / Görgeç / Yelkenci**, s. 165; **Üçışık**, s. 142; **Yasemin Durak**, “Tehlike Sorumluluğu”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 1, 2014, s. 29.

⁹ Konu aşağıda detaylıca incelenmiştir. Bkz. aşı. III/B/II.

kazalarından sorumluluğunun niteliği bakımından ne tür sonuçlar yarattığı üzerinde durulacaktır. Son olarak da kaçınılmazlık ilkesi ile genel tehlike sorumluluğu arasındaki ilişki değerlendirilecektir.

II. Genel Tehlike Sorumluluğu

A. Genel Olarak

Tehlike sorumluluğu düzenlemelerine ihtiyaç duyulmasının birden fazla nedeni bulunmaktadır. Özellikle sanayileşme öncülüğünde gelişen teknolojiyle birlikte zaman içinde zayıf konumdaki tarafın korunması ihtiyacının artması, tehlikeden menfaat sağlayan kişiler bakımından menfaat-külfet dengesi yaratılması, bu kişilerin tehlike yaratan işletme üzerindeki hakimiyeti ve toplumsal yarar bunların başlıcalarıdır. Bununla birlikte bu ihtiyacın temel olarak iki esasa dayandığı kabul edilmektedir. Bunlardan ilki tehlikeli faaliyeti yürüten kişinin bu faaliyetin semerelerinden faydalandığı gibi faaliyetin yarattığı zarara da katlanması gerektiğini belirten yarar esasıdır. Diğerisi ise kişinin hakimiyet alanı içerisindeki risklerin sonuçlarına katlanması gerektiğini belirten hakimiyet görüşüdür¹⁰.

Tehlike sorumluluğunun temellerine Roma döneminde rastlamak mümkündür. Tam anlamıyla tehlike sorumluluğu olarak düzenlenmiş olmamakla birlikte, Roma Hukuku'nda "Dökülmüş ve Atılmış Şeylerden Sorumluluk", "Asılmış ve Sarkıtılmış Şeylerden Sorumluluk" ve "Gemi, Han ve Ahır İşletenlerin Sorumlulukları" şeklinde tehlike düşüncesiyle getirilmiş bazı kurallara rastlamak mümkündür¹¹. Bugün itibarıyla tehlike sorumluluğu, Kıta Avrupası'ndaki farklı hukuk sistemlerinde ya genel bir sorumluluk rejimi olarak (İtalya, Hollanda, Fransa, Belçika) ya da yalnızca özel kanunlarla (İsviçre¹², Almanya, Avusturya) düzenlenmektedir¹³.

TBK'nin 71. maddesi, özel kanunlarda bir düzenleme olmasa dahi tüm tehlikeli faaliyetleri kapsayan Türk Hukuku'ndaki ilk genel tehlike sorumluluğu düzenlemesidir¹⁴. Hükmün gerekçesinde mehzaz İsviçre Hukuku'nda tehlike sorumluluğuna dair birçok özel kanuni

¹⁰ **Antalya / Acar / Durgun Arslan / Görgeç / Yelkenci**, s. 321-322; **Özge Yücel**, Türk Borçlar Kanunu'na Göre Genel Tehlike Sorumluluğu, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2014, s. 46-51; **Birgül Yiğit**, Genel Tehlike Sorumluluğu, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022, s. 41-53.

¹¹ Bu üç sorumluluk türünün detaylı incelemesi için bkz. **Nurtaç Enes Selvi**, "Roma Hukukunda Tehlike Sorumluluğu": **Abuzer Kendigelen** (edt.) Prof. Dr. Türkân Rado'nun Anısına Armağan, Birinci Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020, s. 1005-1021.

¹² İsviçre Borçlar Kanunu yeni genel kısım tasarısında genel bir tehlike sorumluluğu düzenlemesinin yer aldığına dair bkz. **Eren**, s. 573, N. 1561 vd; **Baysal**, s. 320, N. 3.192; **Yücel**, s. 69-70.

¹³ **Sarıhan**, s. 1179; Avrupa Medeni Hukuku çalışmaları kapsamında bilgi için bkz. **Eren**, s. 573, N. 1565-1566; **Metin İkizler**, "Avrupa Haksız Fiil Hukuku İlkelerinde Tehlike Sorumluluğu ve Türk Hukuku ile Kısa Karşılaştırılması", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 16, Sayı: Özel, 2014, s. 3241-3260; **Yiğit**, s. 53-105; Dünyada ve Avrupa'da tehlike sorumluluğu düzenlemelerinin kısa bir tarihçesi için bkz. **Yücel**, s. 51-71.

¹⁴ **Oğuzman / Öz**, s. 197, N. 577; **Antalya / Acar / Durgun Arslan / Görgeç / Yelkenci**, s. 323.

düzenleme olmasına rağmen, Türk Hukuku'nda bu konudaki eksikliğin genel bir tehlike sorumluluğu düzenlenmesi ihtiyacı yarattığı ifade edilmiştir¹⁵.

Esas itibarıyla TBK'de öngörülen kusursuz sorumluluk düzenlemeleri kapsamında özen yükümlülüğünün yerine getirildiğinin veya gerekli tüm dikkat ve özen gösterilmiş olsaydı dahi zararın meydana geleceğinin ispatlanmış olması halinde sorumluluk doğmamaktadır¹⁶. Ancak tehlike sorumluluğu düzenlemelerinin çıkış noktasını oluşturan tehlike olgusu, tehlikeli eylemi ya da faaliyeti gerçekleştiren kişinin genel koruyucu önlemlerle önleyebileceği zararlandırııcı sonuçları değil, bu önlemlere rağmen engellenemeyen ve kaçınılmaz olarak zarara sebebiyet veren riskleri ifade eder¹⁷. Bu bakımdan tehlike sorumluluğu düzenlemeleri uyarınca sorumlu tutulan kişinin kendisinden beklenen tüm dikkat ve özeni göstermiş olduğu ihtimâlde dahi sorumluluktan kurtulma, diğer bir söyleyişle kurtuluş kanıtı getirme imkânı yoktur¹⁸. Bu nedenle tüm sorumluluk türleri içerisinde tehlike sorumluluğunun en ağır sorumluluk türü olduğu kabul edilmektedir¹⁹.

TBK m. 71 / f. 1 uyarınca “*Önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletmenin faaliyetinden zarar doğduğu takdirde, bu zarardan işletme sahibi ve varsa işleten müteselsilen sorumludur*”. Hükmün ikinci fıkrası ise “*Bir işletmenin, mahiyeti veya faaliyette kullanılan malzeme, araçlar ya da güçler göz önünde tutulduğunda, bu işlerde uzman bir kişiden beklenen tüm özenin gösterilmesi durumunda bile sıkça veya ağır zararlar doğurmaya elverişli olduğu sonucuna varılırsa, bunun önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletme olduğu kabul edilir. Özellikle, herhangi bir kanunda benzeri tehlikeler arzeden işletmeler için özel bir tehlike sorumluluğu öngörülmüşse, bu işletme de önemli ölçüde tehlike arzeden işletme sayılır*” şeklindedir. 3. fıkra da belirli tehlike hâlleri için öngörülen özel hükümlerin saklı olduğu düzenlenmiştir. Son olarak 4. ve son fıkra da zarar görenlere, faaliyete hukuk düzenince izin verilmiş olsa dahi uğradıkları zararın uygun bir bedelle denkleştirilmesini talep hakkı verilmiştir.

B. TBK m. 71 Hükmü Kapsamında Tehlike Sorumluluğunun Unsurları

1. Önemli Ölçüde Tehlike Arz Eden Bir İşletmenin Varlığı

¹⁵ Türk Borçlar Kanunu (6098) - Madde Gerekçesi,

<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/gerekceler/turk-borclar-kanunu-madde-gerekceleri/1>, Lexpera (e.t. 22.03.2026).

¹⁶ **Haluk Tandoğan**, “Tehlike Sorumluluğu Kavramı ve Türk Hukukunda Tehlike Sorumluluklarının Düzenlenmesi Sorunu”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 2, 1979, s. 292.

¹⁷ **Antalya / Acar / Durgun Arslan / Görgeç / Yelkenci**, s. 320.

¹⁸ **İhsan Ulusan**, “Türk Borçlar Kanununda Yer Alan Genel Tehlike Sorumluluğu Kuralına İlişkin Birkaç Tespit ve Hukuk Düzeni Tarafından Faaliyetine İzin Verilmiş Önemli Ölçüde Tehlike Arzeden İşletmelerin Yol Açtığı Zararların Uygun Bir Bedelle Denkleştirilmesi Sorunu”, Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, Cilt: 8, Sayı: Özel, 2013, s. 2897-2898; **Baysal**, s. 318, 324, N. 3.186, N. 3.199.

¹⁹ **Eren**, s. 570, N. 1553. **Nurtaç Enes Selvi**, “Roma Hukukunda Tehlike Sorumluluğu”: **Abuzer Kendigelen** (edt.) Prof. Dr. Türkân Rado'nun Anısına Armağan, Birinci Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020, s. 1000; **Durak**, s. 24; **Başak Başoğlu**, “Sözleşme Dışı Kusursuz Sorumluluk Hukuku ve Özellikle Tehlike Sorumluluğuna İlişkin Değerlendirmeler”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 2, 2015, s. 16.

a. Tehlikenin Kaynağı Olarak İşletme

TBK m. 71 / f.1 hükmü uyarınca sorumluluğun söz konusu olabilmesi için öncelikle “*tehlike arz eden bir işletmenin*” faaliyetinin varlığı gerekir. İkinci fıkrada ise önemli ölçüde tehlike kavramı, “*bunun önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletme olduğu kabul edilir*” şeklindeki ifadeyle işletme üzerinden tanımlanmış ve tehlikeyi arz eden olgunun faaliyet değil işletmenin bizzat kendisinin olduğu ifade edilmiştir. Yani kanun hükmünde, tehlike arz etmesi gereken olgunun faaliyet değil işletme olduğu düzenlenmiştir. Dolayısıyla, bir işletmeye ait olmayan herhangi bir faaliyetin doğurduğu zarar TBK m. 71 hükmü kapsamına girmeyecek, tehlike sorumluluğun söz konusu olabilmesi için bir işletmeden sadır faaliyetin varlığı aranacaktır²⁰.

Aslında TBK’nin 2005 yılındaki ilk tasarısında tehlike sorumluluğunun doğması için işletme faaliyetinin varlığı zorunlu kılınmamış, “*önemli ölçüde tehlike arz eden bir faaliyetten zarar doğduğu takdirde*” denilmek suretiyle sorumluluğun kaynağı olarak “faaliyet” merkeze konumlandırılmıştır. Ancak bu haliyle, zaten genel düzenleme niteliğini haiz olacak böyle bir hükmün kapsamının çok geniş olacağı ve mimarlar, hekimler ve avukatlar gibi serbest meslek faaliyeti yürüten kişileri de kapsayabileceği endişesiyle tasarıdaki düzenleme değiştirilmiş ve hüküm bugünkü halini almıştır²¹. Öğretide her ne kadar zararın bir işletmeden kaynaklanmadığı durumlarda, TBK m. 71 hükmündeki diğer koşulların sağlanması halinde tehlike sorumluluğunun doğacağının kabul edilmesinin isabetli olacağı ifade edilmiş olsa da²², kanaatimce hükmün lafzı bu şekilde geniş yorum yapılmasına müsaade etmediği gibi bu yorum kanun koyucunun amacına da aykırı olacaktır. Nitekim, belirtildiği üzere kanun koyucunun da amacı zaten, genel bir düzenlemeyle kapsamı çok geniş tutmak yerine sorumluluğu salt işletme faaliyetiyle sınırlandırmak yönündedir²³.

²⁰ Kılıçoğlu, s. 479, N. 2518; Eren, s. 576, N. 1575; Oğuzman / Öz, s. 197, N. 578; Ulusan, s. 2899; Saraç, s. 29; Ayça Akkayan-Yıldırım, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Düzenlemeleri Çerçevesinde Kusursuz Sorumluluğun Özel Bir Türü Olarak Tehlike Sorumluluğu”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: 70, Sayı: 1, 2012, s. 208; İsviçre Borçlar Kanunu’nda genel hükümlere dair yeni tasarıda tehlikeli faaliyet yürüten kişiden bahsedilmek suretiyle tehlikenin kaynağı işletme değil faaliyet olarak kabul edilmiştir. Bu konuda bkz. Eren, s. 573, N. 1561 vd; Yücel, s. 115; Mesut Serdar Çekin, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Madde 71 Çerçevesinde Tehlike Sorumluluğu, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016, s. 160-164, 179.

²¹ Yücel, s. 115; Yiğit, s. 159; Sarıhan, s. 1181; Akkayan-Yıldırım, s. 209; TBK’nin ilk tasarısında “*önemli ölçüde tehlike arz eden faaliyet*” ifadesi geçerken bu ifadenin sonradan “*önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletmenin faaliyeti*” şeklinde değiştirilmesi nedeniyle kanun koyucunun “faaliyet” yerine “işletmeyi” merkeze alması yönündeki tercihinin bilinçli olduğuna ve tercihe yönelik eleştirilere dair bkz. Akkayan-Yıldırım, s. 209; Yiğit, s. 160; Tasarıdaki bu değişiklik nedeniyle kanaatimce de kanun koyucunun tehlike sorumluluğunu işletmeyi merkeze alarak sınırlandırması bilinçli bir tercihin ürünüdür. Buradaki ifadenin bilinçli olmadığına dair düşünceye ve öğretideki eleştirilere ilişkin bkz. Yücel, s. 114.

²² Üçışık, s. 143; Sarıhan, s. 1181.

²³ Genel bir tehlike sorumluluğu düzenlemesine gidilmesine yönelik tartışmalar için bkz. için M. Murat İnCEOğlu / Gökçe Kurtulan, “TBK. m.71/ f.4 Hükmüne Alternatif Çözüm: Örtülü Boşluk”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:15, Sayı: 2-2, 2016, s. 46.

TBK'nin 71. maddesinde işletmenin tanımına yer verilmemiştir. Türk Dil Kurumu işletme kavramını, “*Tarım, sanayi, ticaret, bankacılık vb. iş alanlarında, kâr amacıyla bir sermaye yatırılarak kurulan kurum*” şeklinde tanımlamış²⁴ ve işletmenin iktisadi menfaat amacını ön plana çıkarmıştır. Öğretide de TBK'nin 71. maddesinde bahsedilen işletmenin ilkesel olarak ticari işletme olduğu ifade edilmekte ve işletme tanımı için 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (“TTK”) m. 11 / f. 1 hükmüne atıf yapılmaktadır²⁵. Hükme göre ticari işletmeler, “*esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerin devamlı ve bağımsız şekilde yürütüldüğü*” işletmelerdir. Bununla birlikte TBK'nin 71. maddesinde “işletme” ifadesi kullanılmış olduğundan hükmün kapsamına yalnızca ticari işletmeler değil esnaf işletmeleri ve kamu tüzel kişileri de dahil olmak üzere her türlü işletme girmektedir²⁶.

İşletme ifadesine 4857 sayılı İş Kanunu'nun²⁷ (“İK”) bazı hükümlerinde de rastlanmaktadır²⁸. Diğer yandan İK'de de işletme tanımı yapılmamıştır. Bunun yerine İK m. 2 / f. 1 / c. 2 hükmünde işyeri tanımına yer verilmiştir. Buna göre işyeri, “*İşveren tarafından mal veya hizmet üretmek amacıyla maddî olan ve olmayan unsurlar ile işçinin birlikte örgütlendiği*” birimdir. Hükmün 3. fıkrası uyarınca da “*İşyeri, işyerine bağlı yerler, eklentiler ve araçlar ile oluşturulan iş organizasyonu kapsamında bir bütündür.*” Öğretide işyerinin varlık amacının mal ve hizmet üretmek olduğu, yani teknik fonksiyonu bulunduğu; işletmenin ise ekonomik bir faaliyet yürütme amacı taşıdığı, yani kâr amacı güttüğü ifade edilmiştir²⁹. Bununla birlikte işletmenin, bir veya birden çok işyerini barındırdığı da belirtilerek aslında işyerinin işletmenin bir parçası olduğu ortaya konulmuştur³⁰. Dolayısıyla her ne kadar işletme ve işyeri, fonksiyonları itibarıyla farklı kavramları ifade ediyor olsa da özellikle tek bir fabrika gibi tek bir işyerinden oluşan

²⁴ Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/> (e.t. 23.03.2026).

²⁵ Kılıçoğlu, s. 479, N. 2520; Eren, s. 576, N. 1575; Oğuzman / Öz, s. 197, N. 578; Sarıhan, s. 1181.

²⁶ Kılıçoğlu, s. 479-480, N. 2522 vd.; Eren, s. 576, N. 1575; Oğuzman / Öz, s. 197, N. 578; Baysal, s. 323, N. 3.197; Tuğçe Oral, “Türk Borçlar Kanunu'nun 71. Maddesi Çerçevesinde İşverenin İş Kazasından ve Meslek Hastalığından Doğan Tehlike Sorumluluğu”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı: 17, 2014, s. 282; Bektaş Kar, İş Kazası ve Meslek Hastalığı Esasları (Sorumluluk, Tazminat, Tespit ve Rücu), Legem Yayınevi, Ankara 2026, s. 89.

²⁷ İş Kanunu, Kanun No: 4857, Kabul T: 22.5.2003, RG T: 10.06.2003, Sayı: 25134.

²⁸ Örneğin m. 2 / f. 4 hükmü “*İşveren adına hareket eden ve işin, işyerinin ve işletmenin yönetiminde görev alan kimselere işveren vekili denir*” şeklindedir. Yine 18. maddenin ilk fıkrasında işletmenin, gereklerinden kaynaklanan fesih ve son fıkrasında da İşletmenin bütününe sevk ve idare eden işveren vekili ve yardımcılarının bahsedilmektedir.

²⁹ Hamdi Mollamahmutoğlu / Muhittin Astarlı / Ulaş Baysal, İş Hukuku, Güncellenmiş 7. Baskı, Lykeion Yayıncılık, Ankara 2022, s. 245; Sarper Süzek / Süleyman Başterzi, İş Hukuku, 24. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2024, s. 205; İşyeri ve işletme kavramının ayırımına ilişkin detaylı bilgi için bkz. Kübra Doğan Yenisey, İş Hukukunda İşyeri ve İşletme - Alman ve Fransız Hukuklarıyla Karşılaştırmalı Bir İnceleme, Legal Yayıncılık Hukuk Kitapları Serisi:97, İstanbul 2007, s. 66-70.

³⁰ Mollamahmutoğlu / Astarlı / Baysal, s. 244.

işletmelerde bu farklılığın silikleştiği, hatta ortadan kalktığı söylenebilir³¹. İşyeri sayısının artması halinde ise tüm işyerleri bir arada işletmenin tamamını oluşturacaktır.

b. Önemli Ölçüde Tehlike Kavramının Unsurları

TBK'nin 71. maddesi “*önemli ölçüde tehlike arz eden*” işletme faaliyetleri bakımından uygulama alanı bulur. TBK m. 71 / f. 2 / c. 1 hükmü uyarınca niteliği veya faaliyetinde kullanılan malzeme, araç ya da güçler dikkate alındığında, her türlü dikkat ve özen gösterilse dahi sıkça veya ağır zararlar meydana getirmeye elverişli bir işletmenin önemli ölçüde tehlike arz ettiği kabul edilir. Ayrıca TBK m. 71 hükmünün gerekçesinde “tipik tehlike olgusunun doğurduğu tipik zarardan” bahsedilmektedir.

Bu kapsamda önemli ölçüde tehlike arz eden işletmenin unsurları; işletmenin niteliği veya faaliyetinde kullanılan malzeme, araç ya da güçler nedeniyle tipik (karakteristik) tehlike yaratması, yaratılan bu tehlikenin sıkça veya ağır zararlar meydana getirmeye elverişli olması ve bu tehlikenin uzman bir kişi tarafından tüm özen gösterilse dahi önlenememesi şeklindedir.

Önemli ölçüde tehlike kavramı tanımlanmış olmakla birlikte hükümde veya hükmün gerekçesinde, gereken tüm dikkat ve özen gösterilse dahi sıkça ve ağır zararlar meydana getirmeye elverişli işletmelere dair herhangi bir örneğe yer verilmemiştir³². Diğer yandan bu konuda yol gösterici örneklerle iş sağlığı ve güvenliği mevzuatı kapsamında ulaşılabilir.

İşyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınması amacıyla işverenin görev, yetki ve sorumluluklarını düzenleyen 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun³³ (“İSGK”) 3. maddesinin ilk fıkrasının p bendinde *tehlike* kavramı, işyerinde var olan ya da dışarıdan gelebilecek, çalışanı veya işyerini etkileyebilecek zarar veya hasar verme potansiyeli şeklinde tanımlanmaktadır. Takip eden r bendinde ise *tehlike sınıfı* kavramı tanımlanmıştır. Buna göre tehlike sınıfı iş sağlığı ve güvenliği açısından yapılan işin mahiyeti, işin her bölümünde kullanılan veya ortaya çıkan maddeler, kullanılan araç ve malzemeler, üretim yöntem ve şekilleri, çalışma ortam ve koşulları ile ilgili diğer hususlar dikkate alınarak işyeri için belirlenen tehlike grubunu ifade etmektedir. İSGK'nin 9. maddesine dayanılarak çıkarılmış olan İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği'nin³⁴ (“Tehlike Sınıfları Tebliği”) “İşyeri Tehlike Sınıfları”

³¹ Bir işyeri organizasyonunun, mal ve hizmet üretmek ve bu üretimden gelir elde etmek suretiyle hem teknik hem de iktisadi amacını aynı anda gerçekleştirdiğine ve bu nedenle amaçtan yola çıkarak işyeri ve işletme kavramlarının birbirinden ayrılmasının kolay olmadığına, özü itibarıyla bu iki kavramın aynı olduğuna ve aralarındaki tek farklılığın büyüklük olduğuna dair bkz. **Doğan Yenisey**, s. 67, 69.

³² Öğretide önemli ölçüde tehlike arz eden işletme kavramının soyut olduğu ve kavramı somutlaştırmak amacıyla getirilen ölçütlerin ise yetersiz kaldığı ifade edilerek düzenleme eleştirilmiştir (**Kılıçoğlu**, s. 481, N. 2535); Bu konudaki belirsizliğin ortadan kaldırılması için ilgili Bakanlığın örnekseme yoluyla hazırlayacağı bir liste ile tehlike sorumluluğunun sınırlarını çizmesi yönündeki öneri için bkz. **Erdem Büyüksağış**, “Tehlike Esasına Dayanan Genel Sorumluluk Kuralı Üzerine Eleştirel Değerlendirmeler”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 1, 2006, s. 12.

³³ İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, Kanun No: 6331, Kabul T: 20.6.2012, RG T: 30.06.2012, Sayı: 28339.

³⁴ İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği, RG T: 26.12.2012, Sayı: 28509.

ekinde de az tehlikeli, tehlikeli ve çok tehlikeli şeklinde tasnife tabi tutulmak suretiyle birçok faaliyetin tehlike sınıflandırılması yapılmıştır.

Görülebileceği üzere İSGK açısından bir faaliyetin hangi tehlike sınıfında konumlandırılacağı konusunda belirleyici unsurların esas olarak, görülen işin mahiyeti ve işin yerine getirilmesi için kullanılan yöntem, araç ve malzemeler ile işin şartları olduğu anlaşılmaktadır. Bu bakımdan TBK m. 71 hükmünde yer alan önemli ölçüde tehlike kavramının unsurları ile İSGK'nın 3. maddesindeki tehlike sınıfı tanımının unsurlarının örtüştüğü söylenebilir. Dolayısıyla Tehlike Sınıfları Tebliği'ndeki sınıflandırma içinde özellikle çok tehlikeli sınıfta yer alan işletme faaliyetlerinin TBK m. 71 kapsamında değerlendirilmesi mümkün gözükmemektedir³⁵.

aa. İşletmenin Niteliği veya Faaliyetinde Kullanılan Malzeme, Araç ya da Güçler Nedeniyle Tipik Tehlike Yaratması Gerekliği

TBK m. 71 / f. 2 / c. 1 hükmü kapsamında bir işletmenin önemli ölçüde tehlike arz edip etmediğinin belirlenebilmesi için incelenmesi gereken unsurlardan ilki, mahiyeti veya faaliyetinde kullanılan malzeme, araç ya da güçler nedeniyle işletmenin tehlike yaratma eğiliminde olup olmadığıdır. Şayet işletme, niteliği veya faaliyetinde kullanılan malzeme, araç ya da güçler nedeniyle kendine özgü, tipik bir tehlike yaratıyorsa bu durumda, diğer koşulların da sağlanması şartıyla TBK m. 71 hükmü anlamında önemli derecede tehlike arz eden bir işletmenin varlığından bahsedilebilir³⁶.

Öğretide ve Tehlike Sınıfları Tebliği'nde bu tarz işletmelere dair birçok örneğe rastlanabilir. Patlayıcı madde üreten ve depolayan işletmeler³⁷, demiryolu işletmeleri³⁸, madencilik faaliyeti yürüten işletmeler³⁹, nükleer santraller⁴⁰, petrol sondaj faaliyetleri, askeri gemilerin inşası, tehlikeli atıkların toplanması veya radyoaktif atıkların düzenli ve kalıcı olarak depolanması faaliyeti yürüten işletmeler⁴¹ nitelikleri itibarıyla patlama, zehirlenme, kimyasal veya radyasyon sızıntısına maruz bırakma gibi tehlikeleri bünyesinde barındıran işletmelerdir. Bu nedenle bu

³⁵ **Volkan Güneş**, Türk Borçlar Kanunu ile İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Çerçevesinde İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğunun Hukuki Niteliği, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017, s. 36; Somut olayın özelliklerine göre tehlikeli sınıfta yer alan bazı faaliyetlerin de TBK m. 71 kapsamında değerlendirilmesi mümkündür. Örneğin çok fazla maruz kalındığında kanser riski yarattığı söylenen kauçuğun yoğun olarak kullanıldığı faaliyetler bu kapsamda değerlendirilebilir.

³⁶ **Antalya / Acar / Durgun Arslan / Görgeç / Yelkenci**, s. 325; **Eren**, s. 576, N. 1577; **Oğuzman / Öz**, s. 198, N. 579; **Sarıhan**, s. 1183-1184; **Başoğlu**, s. 46.

³⁷ **Oğuzman / Öz**, s. 198, N. 579.

³⁸ **Antalya / Acar / Durgun Arslan / Görgeç / Yelkenci**, s. 324; **Sarıhan**, s. 1184.

³⁹ **Kılıçoğlu**, s. 481, N. 2537; **Yücel**, s. 129; **İlayda Yılmaz**, Türk İş Hukukunda Maden İşçileri, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2024, s. 233-234.

⁴⁰ **Saraç**, s. 36; **Sarıhan**, s. 1183; **Antalya / Acar / Durgun Arslan / Görgeç / Yelkenci**, s. 324.

⁴¹ Atıf yapılmayan diğer faaliyetler Tehlike Sınıfları Tebliği'nden alınmıştır.

işletmelerin faaliyetleri hem niteliği hem de faaliyetlerin yerine getirilmesi için kullanılan malzeme, araç ya da güçler itibarıyla tipik tehlike arz eder.

bb. Objektif Unsur: Sıkça ve Ağır Zararlar Doğurmaya Elverişlilik

Önemli ölçüde tehlike arz eden işletmenin objektif unsurunu sıkça veya ağır zararlar meydana getirmeye elverişlilik oluşturur. Yani burada olağan bir tehlike halini aşan yoğun bir tehlike olasılığından söz edilmektedir⁴².

Hükümden de anlaşılabilceği üzere salt bir tehlikenin varlığı TBK m. 71 kapsamında sorumluluk doğması için yeterli değildir. Öncelikle tehlikenin varlığı tespit edilmeli, ardından objektif unsurun tam olarak karşılanabilmesi amacıyla bu tehlikenin önemli ölçüde bir tehlike olup olmadığı irdelenmelidir. Önemli ölçüde tehlike ise işletme faaliyetinin ya “sıkça zarar doğurmaya elverişli” ya da “ağır zararlar doğurmaya elverişli” olduğu durumlarda söz konusu olur. Bu iki unsurdan en az birinin varlığı halinde önemli ölçüde tehlike arz eden işletme koşulu sağlanmış olacaktır⁴³. Patlayıcı madde üretimi ve depolanması ile demiryolu faaliyeti yürüten işletmeler sıkça zarar doğurmaya elverişli, nükleer santral veya doğal gaz işletmeleri ise ağır zararlar doğurmaya elverişli işletmelere örnek olarak verilebilir⁴⁴.

Son olarak TBK m. 71 / f. 2 / c. 2 hükmü “*Özellikle, herhangi bir kanunda benzeri tehlikeler arzeden işletmeler için özel bir tehlike sorumluluğu öngörülmüşse, bu işletme de önemli ölçüde tehlike arzeden işletme sayılır*” şeklindedir. Yani bir işletme faaliyeti, özel kanunlarda tehlike sorumluluğu kapsamına alınmış başka bir işletme faaliyetiyle benzer nitelikte tehlikeler yaratıyorsa, bu işletme faaliyetinin de önemli derecede tehlike arz ettiği karine olarak kabul edilecektir.

cc. Subjektif Unsur: Önlenemezlik

Önemli ölçüde tehlike arz eden işletmenin subjektif unsurunu tehlikenin uzman bir kişinin tüm dikkati ve özenine rağmen önlenemez olması oluşturur⁴⁵. Yani tehlike sorumluluğunun söz konusu olabilmesi öngörülebilir sık veya ağır zararın önlenmesinin mümkün olmamasına

⁴² Antalya / Acar / Durgun Arslan / Görgeç / Yelkenci, s. 324; Saraç, s. 36; Yücel, s. 124; Yiğit, s. 168; Sarıhan, s. 1182-1183. Öğretide sıkça zarar doğurmaya elverişli işletme faaliyetinin zararlarının ağır sonuçlar doğurmadığı, ağır zararlar doğurmaya elverişli işletme faaliyetinin ise sıkça zarar tehlikesi yaratmadığı ihtimalde hükmün uygulanıp uygulanmayacağı konusunun belirsiz kaldığı yönünde eleştiri için bkz. Büyüksağış, s. 10; Kanaatimce hükümde “veya” ifadesi kullanılmış olduğundan böyle bir ayrıma gidilmesine gerek yoktur. Bu iki unsurdan birinin varlığı halinde, diğer koşullar da sağlanıyorsa TBK m. 71 hükmü uygulanmalıdır.

⁴³ Kılıçoğlu, s. 481, N. 2537; Eren, s. 576-577, N. 1577-1578; Akkayan-Yıldırım, s. 210.

⁴⁴ Saraç, s. 36; Antalya / Acar / Durgun Arslan / Görgeç / Yelkenci, s. 324.

⁴⁵ Antalya / Acar / Durgun Arslan / Görgeç / Yelkenci, s. 325; Saraç, s. 37; Yücel, s. 126; Yiğit, s. 126; TBK m. 71 hükmünde yer alan “uzman bir kişiden beklenen tüm özenin gösterilmesi durumunda bile” ifadesinin yerinde olmadığı ve bu ifadenin “makul seviyede özen gösterilmesine rağmen rizikonun ortadan kaldırılamaması” şeklinde anlaşılması gerektiğine dair bkz. Kerem Cem Sanlı, “Kusursuz Sorumluluk Halleri”: M. Murat İnceoğlu (edt.) Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu, Birinci Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2012, s. 75, 81.

bağlıdır⁴⁶. Nitekim, bir tehlike üzerinde mutlak hakimiyet kurulma imkânı varsa, yani gerekli dikkat ve özen gösterildiği takdirde tehlike engellenebiliyorsa, bu durumda özen yükümlülüğü söz konusu olur. Ancak bilimsel imkânlar çerçevesinde mümkün olan tüm önlemler alındığında dahi tehlike engellenemiyorsa, burada artık bir özen sorumluluğundan değil, tehlike sorumluluğundan bahsetmek gerekir⁴⁷.

Bununla birlikte tehlikenin kaçınılmaz olması, işletmenin rizikonun gerçekleşmemesi adına gerekli dikkat ve özeni göstermekten kaçınma imkânı olduğu şeklinde yorumlanamaz. Yine önemle belirtmek gerekir ki özen yükümlülüğü, tehlike kaynaklı rizikonun gerçekleşmemesi adına mümkün olan tüm önlemlerin alınmasının yanı sıra tehlike gerçekleştikten sonra zararı en az seviyede tutmak için gerekli müdahale imkânlarına (teknik ekipman, iş gücü vb.) sahip olmayı da kapsar⁴⁸. Bu bakımdan tehlikeye dayalı riskin gerçekleşmemesi adına mümkün olan tüm önlemleri almayan veya bu önlemleri almış olsa bile risk gerçekleştiğinde zararın asgari seviyede tutulmasına elverişli koşullar yaratmayan işletme bakımından zaten kusur sorumluluğundan bahsedilebilecektir. Bu durum da işletmenin kusursuz sorumluluk düzenlemesi olan TBK m. 71 hükmünden evleviyetle sorumlu olacağı sonucunu doğurur.

2. (Nedensellik) Bağ: Tipik Tehlike Kaynaklı Tipik Zarar Şartı

TBK m. 71 hükmü kapsamında tehlike sorumluluğu tüm işletme faaliyetleri için değil, yalnızca önemli ölçüde tehlike arz eden işletme faaliyetleri için gündeme gelir⁴⁹. Aslında TBK m. 71 hükmünün gerekçesinde “tipik tehlike olgusunun doğurduğu tipik zarardan” bahsedilmek suretiyle tehlike sorumluluğuna özgü uygun illiyet bağı ortaya konulmuştur. Buna göre TBK m. 71 sorumluluğunun doğabilmesi için hem işletmenin mahiyeti veya faaliyetinde kullanılan malzeme, araç ya da güçler nedeniyle bir tehlike var olmalıdır hem de zarar, işletmenin niteliğinden kaynaklanan bir faaliyete bağlı olarak doğmalıdır. Kısaca ifade etmek gerekirse, TBK m. 71 sorumluluğunun doğması için işletme faaliyetinin tipik riskinin gerçekleşmesi ile ortaya çıkan zarar arasında uygun illiyet bağı bulunmalıdır⁵⁰. İşletmeye özgü tipik riziko gerçekleşmediği müddetçe meydana gelen olay nedeniyle ortaya çıkan zarar ne denli büyük olursa olsun tehlike sorumluluğu anlamında bir illiyet bağının varlığından söz edilemez⁵¹.

Anlaşılabildiği üzere zararın salt önemli ölçüde tehlike arz eden işletmelerin faaliyetinden doğması, TBK m. 71 sorumluluğuna dayanmak için tek başına yeterli değildir. Bunun için işletme

⁴⁶ **Yiğit**, s. 169; **Yücel**, s. 128.

⁴⁷ **Yücel**, s. 127.

⁴⁸ **Saraç**, s. 38.

⁴⁹ **Antalya / Acar / Durgun Arslan / Görgeç / Yelkenci**, s. 325; **Kılıçoğlu**, s. 480, N. 2525; **Saraç**, s. 50.

⁵⁰ **Eren**, s. 577, N. 1579; **Baysal**, s. 318, 324, N. 3.186, N. 3.199; **Akkayan-Yıldırım**, s. 207; **Antalya / Acar / Durgun Arslan / Görgeç / Yelkenci**, s. 325.

⁵¹ **Sarıhan**, s. 1188; **Yücel**, s. 162; **Oral**, s. 287; **Zehra Büşra Kayaözü**, “İşverenin Hukuki Sorumluluğunun TBK m. 71 Çerçevesinde Değerlendirilmesi”: **Başak Baysal** (edt.) Sorumluluk Hukuku, Seminerler, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 317; Tabii böyle bir durumda zararın farklı kanun hükümlerine dayanılarak talep edilmesine herhangi bir engel bulunmamaktadır.

faaliyetinden kaynaklı, işletmeye özgü tipik rizikonun gerçekleşmesi gerekir. Örneğin, silah yedek parça üretimi, montajı ve testi faaliyeti yürüten bir işletmenin ayrık iki biriminin birinde yalnızca silah yedek parça üretimi ve montajının yapıldığı sırada meydana gelen olaya bağlı olarak ortaya çıkan zarar bu işletmenin yarattığı tipik tehlikeli faaliyetten kaynaklanan bir zarar değildir. Bu nedenle burada TBK m. 71 hükmü kapsamında zarar ile tipik işletme faaliyeti arasında uygun bir illiyet bağının varlığı söz konusu olmaz. Diğer yandan kullanıma hazır hale getirilen silahlarla test atışı yapılması şeklindeki faaliyet, bu işletmenin mahiyetinden kaynaklanan tipik tehlikeyi barındırır ve işletmenin bu faaliyetinin önemli ölçüde tehlike arz ettiği söylenebilir⁵². Test atışı sırasında ortaya çıkan zarar ile faaliyet arasında tehlike sorumluluğu kapsamında uygun illiyet bağı bulunur. Dolayısıyla işletmenin yalnızca test atışı faaliyeti tehlike sorumluluğu kapsamına girer.

Benzer şekilde bir nükleer santralin yarattığı tipik tehlike radyasyon sızıntısı, patlama veya benzeri bir olay olabilir. Ancak böyle bir işletmeden kaynaklanan zarar çatıdan düşen bir cisimden kaynaklanıyorsa bu olayda tipik riskin gerçekleşerek zarara sebebiyet verdiğinden, yani tehlike sorumluluğu anlamında uygun illiyet bağının varlığından söz edilemez⁵³. Bu bakımdan her somut olayın titizlikle incelenerek tipik tehlikeden kaynaklanan bir zarar tespit edildiği takdirde TBK m. 71 sorumluluğuna gidilmelidir⁵⁴. Son olarak öğretide zararın tamamen mücbir sebepten, zarar görenin veya üçüncü kişinin ağır kusurundan kaynaklandığı durumlarda illiyet bağı kesileceğinden sorumluluğun söz konusu olmayacağı ifade edilmektedir⁵⁵.

3. Hukuka Aykırılık Unsuru

TBK'nin 49. maddesinde hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar verenin haksız fiil sorumluluğunun gündeme geleceği düzenlenmiştir. Bu bakımdan haksız fiil sorumluluğunun unsurlarından biri olan hukuka aykırılık kavramını tehlike sorumluluğu bağlamında incelemek yerinde olacaktır.

Öğretide hukuka aykırılık kavramı genel olarak sübjektif teori ve objektif teori üzerinden açıklanmaktadır⁵⁶. Sübjektif teori hukuka aykırılık kavramını, zarar verici eylemin hukuken korunan bir hakka, diğer bir söyleyişle bir hukuka uygunluk sebebine dayanıp dayanmadığı üzerinden açıklar. Buna göre hukuken korunan bir hakka dayanmayan her zararlandırıcı eylem

⁵² Kılıçoğlu, s. 480, N. 2531.

⁵³ Sarıhan, s. 1183-1184.

⁵⁴ Baysal, s. 318, 325, N. 3.186, N. 3.201.

⁵⁵ Antalya / Acar / Durgun Arslan / Görgeç / Yelkenci, s. 325; Eren, s. 571, N. 1556; Oral, s. 292; İliyet bağına kesen sebeplere ilişkin kapsamlı bilgi için bkz. Antalya / Acar / Durgun Arslan / Görgeç / Yelkenci, s. 270 vd.; Eren, s. 635 vd.; Kılıçoğlu, s. 412 vd.; Yücel, s. 162 vd.

⁵⁶ Son yıllarda ileri sürülen üçüncü bir hukuka aykırılık teorisi için bkz. Gökçe Kurtulan, "Haksız Fiilde Hukuka Aykırılık Unsuru", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt: 23, Sayı: 1, 2017, s. 477-480.

hukuka aykırıdır⁵⁷. Bu teoriye göre meydana gelen zarar aynî haklar, fikri haklar ve kişilik hakları şeklindeki mutlak hakların ihlâli nedeniyle ortaya çıkabileceği gibi salt ekonomik zarar da olabilir⁵⁸.

Objektif teoriye göre ise haksız fiil sorumluluğunun bir unsuru olarak hukuka aykırılık olgusunun ortaya çıkabilmesi için salt bir zararın varlığı yeterli değildir. Ayrıca zarara sebebiyet veren eylemi yasaklayan bir hukuk kuralının, yani bir davranış normunun ihlâl edilmiş olması gerekir⁵⁹. Yani subjektif teoriden farklı olarak objektif teoride bir yasak kuralının varlığı, hukuka aykırı bir davranış aranmaktadır. Bununla birlikte subjektif teoride olduğu gibi objektif teoride de zarar gören değerler mutlak haklar olabileceği gibi⁶⁰ salt ekonomik zararın varlığı halinde de davranışın hukuka aykırılık teşkil ettiğinin tespiti halinde haksız fiil sorumluluğu söz konusu olabilecektir⁶¹.

Türk ve mehzaz İsviçre Hukuku'nda bugün itibarıyla objektif teori görüşünün baskın görüş olduğu kabul edilmektedir⁶². Diğer yandan bu ayrımın teorik bir tartışmadan ibaret olduğu, pratikte bu tartışmanın bir öneminin bulunmadığını ifade eden görüşler de bulunmaktadır⁶³. Ancak kanaatimce subjektif teoriden farklı olarak objektif teoride hukuka aykırılık unsurunun oluşması için bir davranış kuralının var olması ve aynı zamanda ihlâl edilmiş olması gerekliliği arandığından ve ayrıca benimsenin teoriye göre zarar veren ile zarar gören arasındaki ispat yükü de yer değiştirebileceğinden⁶⁴ ayrımın pratikte sonuçlarının olduğunu söylemek mümkündür.

Objektif görüş, hukuka aykırılık unsurunun merkezine “hukuka aykırı davranış” olgusunu yerleştirmiştir. Özellikle salt ekonomik zararın tazmini talebinin haksız fiil sorumluluğuna dayandırılması için bu olgunun varlığı şarttır. Diğer yandan herkese karşı ileri sürülebilen bir mutlak hak ihlâlinin söz konusu olduğu durumda “hukuka aykırı sonuç” haksız fiil sorumluluğunun doğması için yeterli kabul edilmelidir. Böylece bir mutlak hakkın ihlâliyle birlikte hukuka aykırılık unsurunun oluşacağı, artık davranış normlarının ihlâl edilip edilmediğini incelemeye gerek olmadığı sonucuna varılabilecektir⁶⁵. Yani davranışın amacı ihlâle

⁵⁷ Kurtulan, s. 468; Eren, s. 665-666, N. 1809; Oğuzman / Öz, s. 14, N. 46; Antalya / Acar / Durgun Arslan / Görgeç / Yelkenci, s. 179.

⁵⁸ Kurtulan, s. 468.

⁵⁹ Kurtulan, s. 469-470; Eren, s. 666, N. 1810; Oğuzman / Öz, s. 14, N. 46; Antalya / Acar / Durgun Arslan / Görgeç / Yelkenci, s. 179-180; Saraç, s. 64.

⁶⁰ Eren, s. 674, N. 1832; Kurtulan, s. 472.

⁶¹ Kurtulan, s. 473; Yücel, s. 49; Başoğlu, s. 49.

⁶² Kurtulan, s. 470; Eren, s. 667, N. 1812; Oğuzman / Öz, s. 14, N. 46; Antalya / Acar / Durgun Arslan / Görgeç / Yelkenci, s. 179; Saraç, s. 64.

⁶³ Eren, s. 667, N. 1812; Bu görüşe sahip diğer yazarlar için bkz. Oğuzman / Öz, s. 14, dn. 12.

⁶⁴ Subjektif teoride zarar verenin hukuka uygunluk sebebini, objektif teoride ise zarar görenin bir davranış kuralının ihlâl edildiğini ispatlaması gerektiği yönünde bkz. Antalya / Acar / Durgun Arslan / Görgeç / Yelkenci, s. 180.

⁶⁵ Kurtulan, s. 472; Yücel, s. 49; Kılıçoğlu da “mutlak hak ihlâlinin hukuka aykırı olduğu belirtmek suretiyle sonuç odaklı bir yaklaşım geliştirmiş gözükmektedir (s. 375, N. 1965); Ayrıca Yargıtay HGK'nın, E. 2017/1393 K. 2019/76

yönelik olmasa dahi neticede bir mutlak hak ihlâli meydana gelmişse, burada hukuka aykırılık unsuru sağlanmış olur⁶⁶.

Bu kapsamda TBK m. 71 hükmü çerçevesinde bir mutlak hak ihlâlinin tespit edilmesi halinde hukuka aykırılık unsurunun sağlandığı sonucuna varılmalıdır. Nitekim, izne dayalı faaliyet yürüten ve önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletmenin sebep olduğu mutlak hak ihlâlinin kaynağı bazı durumlarda hukuka aykırı bir davranıştan ziyade hukuka aykırı sonuç olabilecektir. Bu nedenle tehlike sorumluluğunda hukuka aykırılık davranıştan değil de sonuç kaynaklı olabilecektir⁶⁷. Diğer yandan salt ekonomik zararın tazmini ancak davranış normuna aykırılık halinde gündeme gelecektir⁶⁸.

Son olarak öğretide, zararın kaynağının, bu zarardan sorumlu tutulan kişilerin eylemleri olmadığı gerekçesiyle tehlike sorumluluğunda hukuka aykırılık unsurunun aranmayacağı yönünde görüşler bulunmaktadır⁶⁹. Benzer şekilde “fiil” yokluğu nedeniyle tehlike sorumluluğunun bir haksız fiil sorumluluğu olmadığı yönünde bir görüş de ileri sürülmüştür⁷⁰. Kanaatimce tehlike sorumluluğunda zararın kaynağı ile sorumluların farklı olması bir “fiil” noksanlığı olarak yorumlanmamalıdır. Nitekim, TBK m. 71 kapsamında sorumlu tutulan işletme sahibi ve işleten kişiler fiillerini aslında “işletmeyi işleterek” gerçekleştirmekte, zararı da işletme eliyle meydana getirmektedir. İşletmenin kendi kendine faaliyet göstermesi zaten mümkün olamayacağından “işletmeyi işletme” olgusunun da bir fiil olarak kabul edilmesi gerekir. Yani neticede meydana gelen zarar en temelde gerçek kişi kaynaklı olacaktır. Bu bakımdan “fiil” olgusunun, zarara sebep olayın kaynağının en temelinde gerçek kişi olup olmadığı irdelenecek şekilde geniş yorumlanması gerekir. Bu nedenle “fiil” yokluğu nedeniyle tehlike sorumluluğunda hukuka aykırılık unsurunun aranmayacağı veya bu sorumluluğun bir haksız fiil sorumluluğu olmadığı yönündeki görüşlere katılmamaktayım.

C. Zarar Görenin Denkleştirme İstemi

TBK m. 71 / f. 4 uyarınca “*Önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletmenin bu tür faaliyetine hukuk düzenince izin verilmiş olsa bile, zarar görenler, bu işletmenin faaliyetinin sebep olduğu zararlarının uygun bir bedelle denkleştirilmesini isteyebilirler*”. Hükme göre, önemli ölçüde tehlike arz eden işletme faaliyetine izin verilmiş olması, TBK m. 71 anlamında sorumluluğun doğmasına

T. 5.2.2019 sayılı kararında “...*Kişilik haklarının ihlali kural olarak hukuka aykırı sayılır...*” şeklinde değerlendirme yapmak suretiyle sonucun hukuka aykırılığı yaklaşımını benimsediği görülmektedir (Lexpera (e.t. 02.01.2025)).

⁶⁶ Oğuzman / Öz, s. 15-16, N. 51.

⁶⁷ Baysal, s. 321-322, N. 3.194; Başoğlu, s. 49; Akkayan-Yıldırım, s. 213; Sarıhan, s. 1187- 1888; Saraç, s. 66.

⁶⁸ Başoğlu, s. 49.

⁶⁹ Selim Kaneti, “Haksız Fiil Sorumluluğunda Kusur Kavramının Görevi”, Sorumluluk Hukukunun Güncel Sorunları – Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler 1. Sempozyumu – 1977 21-22 Ekim, Fakülteler Matbaası, Ankara 1981, s. 41 (akt: Saraç, s. 34); Durak, s. 37; Hukuka aykırılık sebebinin salt davranış normu ihlâline dayandırılması halinde, tehlike sorumluluğunda hukuka aykırılık unsurunun mutlaka aranması gerekmediğine dair bkz. Sarıhan, s. 1187.

⁷⁰ Eren, s. 574, N. 1568.

engel teşkil etmeyecektir. Bu durumda izne dayalı olmayan önemli ölçüde tehlike arz eden işletme faaliyetinden doğan zararın tamamı tazmin edilecekken⁷¹, izne dayalı faaliyetten doğan zarar denkleştirilmek suretiyle indirim tabi tutulacaktır⁷².

Öncelikle m. 71 / f. 4 hükmünün amacından bahsetmek yerinde olacaktır. Demiryolu, madencilik, nükleer santral veya petrol sondaj faaliyetleri gibi bazı faaliyetler nitelikleri gereği tehlikelidir. Ancak içinde bulunulan dönemin özellikleri ve ihtiyaçları çerçevesinde çeşitli ekonomik faydalar üzerinden toplumsal yarar sağlanması adına bu tarz tehlikeli faaliyetlerin yürütülmesine hukuk düzenince belli bir noktaya kadar tolere edilir. Buna karşılık da rizikonun gerçekleşmesiyle meydana gelen zararların giderilmesi yükü, zararın ortaya çıkmasında kusurları olmasa dahi böyle bir tehlikeli faaliyetten menfaat sağlayanlar üzerine yüklenir⁷³. Bununla birlikte, tehlikenin yarattığı tipik risk gerçekleştiğinde ortaya çıkacak zarar çoğu zaman çok büyük olacağından, faaliyetini gerekli izinleri alarak yürüten işletmeyi ekonomik anlamda ciddi sıkıntılara sokmamak amacıyla tazmin edilecek tutardan bir miktar indirim yapılması öngörülmüş; elde edilen toplumsal fayda karşısında risk, zarar veren ile zarar gören arasında bir miktar da olsa paylaştırılmıştır⁷⁴.

TBK m. 71 hükmünün kenar başlığındaki “denkleştirme” ve TBK m. 71 / f.4 hükmünde geçen “*Uygun bedelle denkleştirilmesini*” ifadelerinin nasıl yorumlanması gerektiği öğretide tartışmalıdır⁷⁵. Bir görüşe göre bu düzenlemeyle “fedakârlığın denkleştirilmesi”⁷⁶ ilkesi çerçevesinde bir sorumluluk olgusu kastedilmektedir⁷⁷. Ancak bu görüş öğretide çeşitli gerekçelerle eleştirilmektedir. Öncelikle fedakârlığın denkleştirilmesi ilkesinin, bir hukuka uygunluk sebebine dayanan davranışa bağlı zararların tamamen zarar gören üzerinde bırakılmamasıyla ilgili olduğu ifade edilmekte; ancak tehlike sorumluluğunda bir hukuka uygunluk sebebinin öngörülmediği belirtilmektedir. Yani TBK m. 71 düzenlenmesinde izin verilen

⁷¹ İlgili mevzuata aykırı şekilde izinsiz faaliyet yürüten bir işletmenin sebep olduğu zararın tazmini talebi için zarar gören zaten kusur sorumluluğu hükümlerine dayanabilir (bkz. **İnceoğlu / Gökçe**, s. 56).

⁷² **Kılıçoğlu**, s. 480, N. 2524; **Oğuzman / Öz**, s. 200, N. 585.

⁷³ **Yücel**, s. 174; **Sarıhan**, s. 1186; **Büyüksağış**, s. 10; **Eren**, s. 574, N. 1569; **İnceoğlu / Gökçe**, s. 46; Rizikonun tehlikeli faaliyette bulunan tüm işletmelere eşit şekilde yayılabilmesi amacıyla bu işletmeler bakımından zorunlu sorumluluk sigortasının getirilmesi gerektiği yönündeki görüş için bkz. **İnceoğlu / Gökçe**, s. 46; **Yücel**, s. 100; **Sarıhan**, s. 1187; **Başoğlu**, s. 45-46.

⁷⁴ **Sarıhan**, s. 1187; **Eren**, s. 574, N. 1569; **Süzek**’e göre, İş Hukuku’nun koruyucu sosyal hukuk niteliği gereği işçi ile işveren arasındaki ilişkilerden doğan alacaklarda hak sahiplerinin salt bu hüküm nedeniyle zararın bir kısmına katlanmak zorunda bırakılmamaları gerekir (s. 442).

⁷⁵ Farklı öğreti görüşlerinin kapsamlı analizi ve çözüm önerisi için bkz. **İnceoğlu / Gökçe**, s. 48-55.

⁷⁶ Fedakârlığın denkleştirilmesi kavramı, zarara sebep olan davranışın bir hukuka uygunluk sebebine dayanmasına rağmen zarara uğrayan kişinin katlandığı zararın bir kısmının zarar verence tazmin edilmesi esasına dayanır. Yani davranışta hukuka aykırılık unsuru bulunmamasına rağmen bir tazmin yükümlülüğü söz konusu olur (Bu konuda bkz. **Oğuzman / Öz**, s. 4-5, N. 11; **Eren**, s. 578, N. 1583; **Başoğlu**, s. 34; **Yücel**, s. 177).

⁷⁷ İzin verilen işletme faaliyetleri kapsamında öngörülebilecek zararlar bakımından TBK m. 71 / f. 1 hükmünün, kaçınılmaz zararlar bakımından ise fedakârlığın denkleştirilmesi ilkesinin esas alındığı görüşüyle TBK m. 71 / f. 4 hükmünün uygulanması gerektiğine dair bkz. **Akkayan-Yıldırım**, s. 213 vd.; **Sarıhan**, s. 1187; **İkizler**, s. 3255.

olgunun tehlike olduğu, tehlike kaynaklı rizikonun gerçekleşmesi halinde ise meydana gelen zararın hukuka aykırı olacağı ifade edilmektedir⁷⁸. Bunun dışında fedakârlığın denkleştirilmesi kaynaklı talepleri meydana getiren eylemler bilinçli veya en azından zararlı netice göze alınarak gerçekleştirilmekteyken, tehlike sorumluluğunda zararın bilinçli bir şekilde meydana getirilmesinin söz konusu olmadığı ifade edilmektedir⁷⁹. Bu nedenlerle fedakârlığın denkleştirilmesi ile tehlike sorumluluğunun birbirinden farklı sorumluluk türleri olduğu savunulmaktadır.

Bir görüşe göre ise hükümdeki “denkleştirme” ifadesi yerinde kullanılmamış olup burada ilgili mevzuata uygun faaliyete rağmen kusursuz sorumluluğu doğan kişiler için bir indirim sebebi öngörülmüştür⁸⁰. Ancak bu görüş de riskin gerçekleşmesi halinde ortaya çıkan zarara katlanması gereken kişilerin işletenler olması gerektiği, aksinin kabulü halinde tehlike sorumluluğu kurumunun amacının yerine getirilemeyeceği gerekçesiyle eleştirilmiştir⁸¹.

İster fedakârlığın denkleştirilmesi esasına dayalı isterse de indirim sebebi olarak kabul edilsin, TBK m. 71 / f. 4 kapsamında zarar görenin zarara katlanmasının hakkaniyetli olmayacağı gerekçesiyle öğretide bu hükmün yorumlanması konusunda farklı çözüm önerileri gündeme getirilmiştir. Bir öneri, mutlak hak ihlâlinin her durumda hukuka aykırılık unsurunu sağlayacağı ve bu nedenle ortaya çıkan zararın tazmini için ilk fıkranın uygulanması; fedakârlığın denkleştirilmesi ilkesinin ise ancak izne dayalı faaliyet yürüten bir işletmenin bu izne aykırı davranışı nedeniyle meydana getirdiği salt ekonomik zararlar için söz konusu olduğunun kabul edilmesi yönündedir⁸². Bir diğer öneri ise TBK m. 71 / f. 4 hükmünde örtülü boşluk⁸³ olduğunun kabul edilmesi yönündedir. Bu öneriye gerekçe olarak, kanun koyucunun gerçekten fedakârlığın denkleştirmesi ilkesini esas alarak TBK m. 71 / f. 4 hükmünü düzenlediği; ancak hükmün lafzı ile ruhunun bağdaşmaması nedeniyle bu hükmün tehlike sorumluluğunun düzenlenme amacına ve mantığına aykırı olduğu gösterilmiştir⁸⁴. Bu kapsamda “*Uygun bedelle denkleştirilmesini*” ifadesinin doğrudan “tazmin edilmesi” şeklinde yorumlanmasının hem hâkime kanun koyucu

⁷⁸ Baysal, s. 328, N. 3.206; Yücel, s. 177; İnceoğlu / Gökçe, s. 49; Ulsan, s. 2904; Saraç, s. 74.

⁷⁹ Ulsan, s. 2904.

⁸⁰ İhsan Ulsan, Medeni Hukukta Fedakarlığın Denkleştirilmesi İlkesi ve Uygulama Alanı, 2. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2012, s.364-368; Eren’e göre hükümdeki “denkleştirme” ifadesi “riskin paylaşılması” şeklinde anlaşılmalıdır (s. 575, dn. 41). İnceoğlu / Gökçe’ye göre riskin paylaşılması da ya tazminattan indirim ya da denkleştirme tazminatı olarak kendisini gösterir (s. 49). Dolayısıyla Eren’in görüşünün de hükmün indirim sebebi teşkil ettiği yönünde olduğu kabul edilebilir.

⁸¹ İnceoğlu / Gökçe, s. 49-50.

⁸² Başoğlu, s. 49.

⁸³ Örtülü boşluk kavramına ilişkin detaylı bir inceleme için bkz. Rona Serozan, Hukukta Yöntem-Mantık, 3. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2024, s. 213 vd.

⁸⁴ İnceoğlu / Gökçe, s. 55-57.

şeklinde hareket etme imkânı veren TMK m. 1 hükmüne hem de tehlike sorumluluğuna dair diğer özel hükümlere uygun olacağı ifade edilmiştir⁸⁵.

Kanaatimce de m. 71 / f. 4 düzenlemesinin bir fedakârlığın denkleştirilmesi hükmü olduğunu söylemek güçtür. Nitekim, öğretilerde de belirtildiği üzere⁸⁶ TBK m. 71 kapsamında hukuk düzeni zarara değil tehlikeye izin vermektedir. Bu nedenle söz konusu hükümde bir hukuka uygunluk nedeni bulunmamaktadır. Bu kapsamda ilgili hükmün; bir işletmenin, mevzuata uygun bir şekilde gerekli tüm izinler alınmış olmasına ve rizikonun gerçekleşmemesi adına mümkün olan tüm önlemler alınarak faaliyet göstermesine rağmen, yine de rizikonun gerçekleşmesi nedeniyle uğranılan zararların tazmininde bir indirim öngördüğünü söylemek daha isabetli olacaktır. Bu yaklaşım, teorik olarak daha isabetli olmasının yanı sıra; pratikte de fedakârlığın denkleştirilmesine kıyasla çok daha az bir indirim söz konusu olacağından⁸⁷, bir nebze de olsa zarar gören bakımından daha hakkaniyetli bir sonuç ortaya çıkacaktır.

Diğer yandan önemle belirtmek gerekir ki koruma normu niteliğindeki genel tehlike sorumluluğu düzenlemesinde zararın denkleştirilmesinin öngörülmesi hükmün varlık amacına gerçekten de aykırılık teşkil etmektedir. TBK m. 71 / f. 4 düzenlemesi hakkaniyete tamamen aykırı bir şekilde zararın bir kısmının zarar gören üzerinde kalacağını söylemektedir. Bu nedenle hakkaniyetsizliğin giderilmesi adına bir kanun değişikliğine ihtiyaç olduğu açıktır.

D. Sorumlu Kişiler

TBK m. 71 / f. 1 uyarınca tipik rizikonun gerçekleşmesi nedeniyle meydana gelecek zararlardan işletme sahibi veya işleten müteselsilen sorumludur. Hükümde işletme sahibi ve varsa işletenin sorumlu tutulmasının nedeni bu kişilerin önemli ölçüde tehlike arz eden işletme faaliyetlerinden doğrudan menfaat sağlamalarıdır⁸⁸.

İşletme sahibi ile işleten sıfatı aynı gerçek veya tüzel kişide birleşebileceği gibi bunlar ayrı kişiler de olabilir. İşletmenin sahibi olmayan işleten, örneğin bir kira sözleşmesiyle veya kayyım atanmak suretiyle ilgili işletmeyi çalıştıran gerçek veya tüzel kişidir⁸⁹.

Yargıtay bir kararında, bir benzin istasyonunda meydana gelen patlamaya bağlı olarak zarara uğrayan davacının zararını tazmin talebini, TBK m. 71 kapsamında benzin istasyonuna bayilik veren petrol şirketine de yöneltebileceğine hükmetmiştir. Bu karara gerekçe olarak ise

⁸⁵ **İnceoğlu / Gökçe**, s. 58; Benzer şekilde bu hükmün “fedakârlığın denkleştirilmesi” şeklinde değil “zararın karşılanması” olarak yorumlanmasının hükmün amacına daha uygun olacağına dair bkz., **Baysal**, s. 329, N. 3.206; **Çekin**, s. 277-280.

⁸⁶ Bkz. dn. 78.

⁸⁷ Fedakârlığın denkleştirilmesi bir hukuka uygunluk sebebi barındırdığından, fedakârlığında denkleştirilmesine dayanan taleplerde indirimin çok daha fazla olacağı yönünde bkz. **Oğuzman / Öz**, s. 200, N. 584.

⁸⁸ **Baçoğlu**, s. 45; Ekonomik amaç gütmeyen organizasyonların TBK m. 71 kapsamında işletme sayılmasının mümkün olmadığına dair bkz. **Baysal**, s. 330, N. 3.208.

⁸⁹ **Oğuzman / Öz**, s. 199, N. 582; **Baysal**, s. 330, N. 3.209;

şirket ile bayi arasındaki bayilik sözleşmesinde yer alan bir hükmün, şirkete bayi üzerinde kontrol ve denetim yetkisi vermiş olmasını göstermiştir⁹⁰. Ancak salt bir bayilik sözleşmesindeki kontrol ve denetim yetkisinin, ilgili tarafa işletme sahibi sıfatı kazandırdığı yönündeki kararın yerindeliği tartışmaya açıktır.

İş Hukuku çerçevesinde ise TBK m. 71 kapsamında sorumlu kişi işveren olacaktır⁹¹. İşverenin işleten sıfatını haiz olduğu durumda işletme sahibi de işverenle birlikte sorumlu sayılacaktır.

III. TBK M. 71 HÜKMÜNÜN İŞVERENİN İŞ KAZASINDAN DOĞAN HUKUKİ SORUMLULUĞU ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ

A. İş Kazası Tanımı

Öğretide borçlar hukuku bakımından kaza kavramı, kişiyi beden ve ruhen zarara sokan, beklenmeyen, aniden ve dıştan gelen olay şeklinde tanımlanmaktadır⁹². İş kazası kavramı da esasında bu tanımdaki unsurları içerecek şekilde tanımlanmaktadır. Ancak iş kazası kavramı, iş hukuku ile sosyal güvenlik hukuku bakımından farklılık göstermektedir⁹³.

İş hukuku anlamında iş kazası kavramı, işverenin emir ve talimatı altında iş gördüğü esnada işçiyi beden ve ruhen zarara sokan, beklenmeyen, aniden ve dıştan gelen olay olarak tanımlanmaktadır⁹⁴. İş hukuku anlamında işverenin iş kazasından sorumluluğunun doğabilmesi için işverenin bu kazanın meydana gelmesinde kusurlu olması (kusursuz sorumluluk halleri saklı kalmak üzere), kaza nedeniyle bir bedensel veya ruhsal zarar ya da ölümün meydana gelmesi ve son olarak kaza ile görülen iş arasında uygun illiyet bağının bulunması gerekir⁹⁵.

Sosyal güvenlik hukuku anlamında ise 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun ("SSGSSK") 13. maddesinde iş kazası kavramı çok daha geniş bir şekilde

⁹⁰ Yargıtay 3. HD., E. 2016/11405 K. 2016/12048 T. 24.10.2016. Lexpera (e.t. 02.04.2026).

⁹¹ **Oral**, s. 281; **Süzek / Baştırzi**, s. 442; **Mollamahmutoğlu / Astarlı / Baysal**, s. 1515.

⁹² **İlhan Ulusan**, Özellikle Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İşçiyi Gözetme Borcu Bundan Doğan Hukuki Sorumluluğu, Kazancı Kitap Ticaret, İstanbul 1990, s. 71 (akt: **Oral**, s. 269); **Levent Akın**, İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat, Yetkin Yayınları, Ankara 2001, s. 19; **Kadir Arıcı**, Türk Sosyal Güvenlik Hukuku, Gazi Kitabevi, 2. Baskı, Ankara 2022, s. 334; **Oral**, s. 269. **Yılmaz**, s. 215; **Güneş**, s. 36.

⁹³ **Süzek / Baştırzi**, s. 445.

⁹⁴ **Akın**, s. 23; **Gaye Burcu Yıldız**, "İşverenin İş Kazasından Doğan Hukuki Sorumluluğu", Toprak İşveren, Sayı: 86, 2010, s. 9; **A. Can Tuncay / Ömer Ekmekçi / Ender Gülver**, Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, Beta Yayıncılık, Yenilenmiş 22. Bası, İstanbul 2023, s. 363; **Yalçın Bostancı / Tunahan Çetinel**, "İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Tazminat Taleplerinin Usûl Hukukunun Bazı Kurumları Bakımından Değerlendirilmesi", Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 1, 2021, s. 335; **İştar Cengiz**, "İşverenin İş Kazasından Doğan Hukuki Sorumluluğu", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı: 34, 2018, s. 128.

⁹⁵ **Süzek / Baştırzi**, s. 430, 445, 446; **Akın**, s. 45-55; **Yıldız**, s. 10; **Tuncay / Ekmekçi / Gülver**, s. 363; **Bostancı / Çetinel**, s. 336.

tanımlanmıştır. Hükme göre “iş kazası; (a) sigortalının⁹⁶ işyerinde bulunduğu sırada, (b) işveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle, (c) bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda, (d) emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda⁹⁷, (e) sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş gelişi sırasında meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen veya ruhen engelli hale getiren olaydır”. Hükümde iş kazası halleri tahdidi olarak sayılmıştır⁹⁸. Bunlar dışında kalan haller sosyal güvenlik hukuku anlamında iş kazası sayılmayacaktır.

SSGSSK'deki bu kapsamlı tanım uyarınca, kazanın işyerinde veya iş görme borcunun yerine getirilmesi sırasında veyahut da iş görme borcunun ifası için işçinin bir yerden başka bir yere taşınması sırasında gerçekleşmesi halinde sosyal güvenlik hukuku anlamında bir iş kazasından bahsedilebilir. Görüldüğü üzere kazanın işyerinde meydana gelmiş olması, sosyal güvenlik hukuku anlamında iş kazasının varlığı için yeterli olup ayrıca kaza ile görülen iş arasında illiyet bağının varlığı aranmaz⁹⁹. Bu bakımdan sosyal güvenlik hukuku anlamında iş kazası olarak kabul edilen bir olay, işçiye karşı daima işverenin hukuki sorumluluğunu doğurmaz¹⁰⁰. Nitekim, yukarıda da belirtildiği üzere iş hukuku anlamında bir olayın iş kazası olarak nitelendirilmesi için kaza ile görülen iş arasında uygun illiyet bağının varlığı şarttır¹⁰¹.

Son olarak İSGK'nin m. 3 / b. I hükmünde ise iş kazasının, “İşyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenen engelli hâle getiren olay” olduğu düzenlenmiştir. Görüldüğü üzere İSGK'nin bu hükmünde de tıpkı SSGSSK m.13 hükmünde olduğu gibi, veya ifadesi kullanılmak suretiyle işle bağlantılı olmasa dahi kazanın salt işyerinde meydana gelmesi, iş kazasının varlığı için yeterli görülmektedir¹⁰².

⁹⁶ SSGSK'nin 3. maddesinin ilk fıkrasının 6. bendi uyarınca sigortalı “kısa ve/veya uzun vadeli sigorta kolları bakımından adına prim ödenmesi gereken veya kendi adına prim ödemesi gereken” kişidir.

⁹⁷ Yalnızca SSGSK'nin m. 4 / f. 1 / a bendine giren sigortalılar kapsama alınmıştır.

⁹⁸ **Tuncay / Ekmekçi / Gülver**, s. 364; **Ekmekçi / Köme Akpulat / Ledün Akdeniz**, s. 183; **Güzel / Okur / Caniklioglu**, s. 389; Yargıtay 10. HD., E. 2025/10053 K. 2025/15042 T. 10.11.2025, Lexpera (Erişim Tarihi: 02.04.2026).

⁹⁹ **Akın**; s. 26, 27; **Süzek / Başterzi**, s. 446; **Yıldız**, s. 10; **A. Can Tuncay / Ömer Ekmekçi / Ender Gülver**, Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, Beta Yayıncılık, Yenilenmiş 22. Bası, İstanbul 2023, s. 366; **Arıcı**, s. 335; Sosyal güvenlik hukuku çerçevesinde İş kazasının unsurları konusunda detaylı inceleme bkz. **Tuncay / Ekmekçi / Gülver**, s. 364-390; **Ali Güzel / Ali Rıza Okur / Nurşen Caniklioglu**, Sosyal Güvenlik Hukuku, Beta Yayıncılık, 20. Bası, İstanbul 2024, s. 391-414; **Tankut Centel**, Türk Sosyal Güvenlik Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul 2021, s. 215-220; **Oral**, s. 269-273; Sosyal güvenlik hukuku anlamında çeşitli iş kazası örnekleri için bkz. **Kar**, s. 193-197.

¹⁰⁰ **Süzek / Başterzi**, s. 446; **Akın**, s. 45; **Yıldız**, s. 9.

¹⁰¹ Örneğin işyerinin dışından açılan ateş neticesinde işyerinde vurulan işçinin başına gelen bu olay sosyal güvenlik hukuku anlamında bir iş kazasıdır; ancak zararlandırıcı sonucu meydana getiren olay işyerinde yürütülen işle ilgili olmadığından burada işverenin hukuki sorumluluğu gündeme gelmeyecektir (bu konuda bkz. **Yıldız**, s. 9).

¹⁰² **Süzek / Başterzi**, s. 430.

Bu bölümde farklı kanunlardaki iş kazası tanımları üzerinde durulmuş olup çalışmanın bundan sonraki bölümünde işverenin iş kazalarından hukuki sorumluluğu iş hukuku boyutuyla ele alınmıştır.

B. İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Önlemlerini Alma Yükümlülüğü ve İş Kazalarından Hukuki Sorumluluğunun Niteliği

1. İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Önlemlerini Alma Yükümlülüğü

Türk Hukuku'nda hem mevzuat düzenlemeleri hem de yargısal içtihatlarla iş kazalarının önüne geçebilmek amacıyla işverene önemli yükümlülükler yüklenmiştir. İş sözleşmesinden kaynaklanan işverenin işçiyi gözetme borcu gereği işveren, iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini almakla yükümlüdür. İşverenin işçiyi gözetme borcu ve bu çatı altında iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alma yükümlülüğü TBK m. 417 / f. 2'de düzenlenmiştir. Buna göre işveren, her türlü iş sağlığı ve güvenliği önlemini almakla ve araç ve gereçleri eksiksiz bulundurmamakla yükümlüdür. Bu yükümlülüğün kapsamı 6331 sayılı İSGK ile belirlenmiştir. Ancak İSGK kamu hukuku çerçevesinde koruyucu nitelikte bir kanun olup iş kazasından kaynaklanan zararın tazminine dair hükümler içermemektedir¹⁰³.

İSGK'nin 4. maddesi uyarınca işveren, görülen işle ilgili iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini almakla yükümlüdür. Hükme göre işverenin bu yükümlülüğü; görülecek işten kaynaklı mesleki risklerin önlenmesi, işle ilgili eğitim ve bilgi verilmesi dâhil her türlü tedbirin alınması, işin görülebilmesine elverişli her türlü araç ve gerecin sağlanması, risk değerlendirmeleri kapsamında bu tedbirlerin değişen şartlara uygun hale getirilmesi ve mevcut durumun iyileştirilmesi için çalışmalar yapılması, işçilerin iş sağlığı ve güvenliği önlemlerine riayet edip etmediğinin denetlenmesi ve gerekirse uyarı ve disiplin süreçleri yoluyla uygunsuzlukların giderilmesi, işçilerin fiziki ve psikolojik durumunun görülecek işin koşullarına uygun olup olmadığının incelenmesi gibi tedbirleri içerir¹⁰⁴.

Bunun dışında Yargıtay da yerleşmiş kararlarında, işverenin iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alma yükümlülüğünün yalnızca ilgili mevzuatta yazılı olan kurallarla sınırlı olmadığını; işverenin aklın, ilmin, fen ve teknolojinin yararlı ve gerekli gördüğü her türlü önlemi almakla yükümlü olduğunu, aksi halde işverenin iş kazalarından kusuruyla sorumlu olacağını belirtmektedir¹⁰⁵.

¹⁰³ **Süzek / Başterzi**, s. 448.

¹⁰⁴ İşverenin iş sağlığı ve güvenliği yükümlülüğünün kapsamı ve bu tedbirlere dair detaylı inceleme için bkz. **Ömer Ekmekçi / Ayşe Köme Akpulat / Ayşe Ledün Akdeniz**, İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku, 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2022, s. 43-180. Beta Yayıncılık, 20. Bası, İstanbul 2024, s. 391-414

¹⁰⁵ Yargıtay 10. HD., E. 2021/7359 K. 2022/12645 T. 18.10.2022 sayılı kararında "...işveren sadece anılan yazılı kurallara değil, yazılı olmayan ve teknolojinin gerekli kıldığı önlemlere aykırı davrandığında da kusurlu görülerek oluşan zararı karşılamalıdır..." şeklinde hüküm kurulmuştur (Lexpera (e.t. 10.06.2026); Yine Yargıtay 10. HD., E. 2024/11586 K. 2025/7554 T. 6.05.2025 sayılı kararının ilgili bölümü "...işçilerin beden ve ruh sağlığının korunmasında

İşverenin işçinin kişiliğini koruma borcunu düzenleyen TBK m. 417 hükmü uyarınca işveren, iş kazası nedeniyle işçinin veya hak sahiplerinin uğradığı zararları TBK m. 49 veya m. 112 hükümleri kapsamında tazminle yükümlü olacaktır¹⁰⁶. Diğer yandan aşağıda detaylıca açıklanacağı üzere, kanaatimce bu hüküm, işverenin iş kazalarından kusuruyla sorumlu olduğu haller için uygulama alanı bulacaktır. Yoksa kusursuz sorumluluk hallerinin düzenlendiği TBK m. 66 / f. son ve TBK m. 71 hükümleri de koşulları sağlanmış olmak şartıyla iş kazası nedeniyle uğranılan zararların tazminine dayanak oluşturabilecektir.

2. İşverenin İş Kazalarından Hukuki Sorumluluğunun Niteliğine Dair Tartışmalar ve TBK m. 71 Hükmünün Tartışmalara Etkisi

Bir iş kazası, işverenin iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alma yükümlülüğünü hiç veya gereği gibi yerine getirmemesi halinde meydana gelebileceği gibi, bu yükümlülüğünü eksiksiz yerine getirmiş olduğu bir ihtimalde dahi gerçekleşebilir. İşte işverenin iş kazasından kusuru olmasa dahi sorumlu tutulup tutulamayacağı konusunda öğretide ve yargısal içtihatlarda görüş ayrılıklarına rastlanmaktadır.

a. Öğreti Görüşleri

aa. Kusursuz Sorumluluk Görüşü

Geçmişte birçok yazar işverenin iş kazasından sorumluluğunun bir kusursuz sorumluluk hali olduğunu savunmuştur. Bununla birlikte kusursuz sorumluluk görüşünün farklı gerekçelere dayandığı görülmektedir.

Bunlardan ilki “örtülü boşluk” görüşüdür. TBK m. 417 / f. 3 hükmü uyarınca işverenin, iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alma yükümlülüğünü hiç veya gereği gibi yerine getirmediği gerekçesiyle işçinin ölümü, vücut bütünlüğünün zedelenmesi veya kişilik haklarının ihlaline bağlı zararların tazmini sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk hükümlerine tabidir. Hükme göre zararın tazmini TBK’nin 112. maddesine dayanılarak istenebilir¹⁰⁷. Henüz Türk Hukuku’nda bir genel tehlike sorumluluğu düzenlemesinin bulunmadığı ve 818 sayılı Borçlar Kanunu’nun yürürlükte olduğu dönemde, Kanun’un 332. maddesinin 2. fıkrasında benzer bir düzenleme yer

önemli olan yön, iş güvenliği tedbirlerinin alınmasının hakkaniyet ölçüleri içinde işverenlerden istenip istenemeyeceği değil, aklın, ilmin, fen ve tekniğin, tedbirlerin alınmasını gerekli görüp görmediği hususlarıdır... İşverenler, çalıştırdığı sigortalıların bedeni ve ruh bütünlüğünü korumak için yararlı her önlemi, amaca uygun biçimde almak, uygulamak ve uygulatmakla yükümlüdürler...” şeklindedir (Lexpera (e.t. 10.06.2026); Benzer nitelikte kararlar için bkz. Yargıtay 10. HD., E. 2023/8486 K. 2024/13657 T. 24.12.2024, Lexpera (e.t. 03.04.2026); Yargıtay 10. HD., E. 2022/14141 K. 2023/1566 T. 22.02.2023, Lexpera (e.t. 03.04.2026); Öğretide aynı görüş için bkz. **Ali Güzel / Deniz Ugan Çatalkaya**, “İşverenin İş Kazasından Doğan Sorumluluğunun Niteliği ve Sınırları (Karar İncelemesi)”, Çalışma ve Toplum, Sayı: 34, 2012, s. 181.

¹⁰⁶ **Süzek / Başterzi**, s. 430.

¹⁰⁷ **Mollamahmutoğlu / Astarlı / Baysal**, s. 1511; **Süzek / Başterzi**, s. 434; **Mehmet Fahrettin Önder / İlayda Yılmaz**, “Kaçınılmazlığın Madenlerde Meydana Gelen İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Bakımından Değerlendirilmesi”, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 15, Sayı: 1, 2025, s. 778.

almaktaydı. Buna göre iş kazası nedeniyle işçinin ölümü halinde, yardımından muhtaç kalanların bu nedenle uğradıkları zarar talebinin *dahi* sözleşmeye aykırılık hükümlerine tabi olacağı düzenlenmişti. Yani hükümdeki *dahi* ifadesinden, salt iş kazasına bağlı ölüm nedeniyle uğranılan zararın değil, iş kazasına bağlı olarak ortaya çıkabilecek her türlü olgu nedeniyle uğranılan zararın sözleşmeye aykırılık hükümlerine dayandırılacağı sonucuna ulaşılmaktadır. Bu düzenlemeler de 818 sayılı Borçlar Kanunu döneminde, kanun koyucunun işverenin iş kazasından hukuki sorumluluğunu kusur sorumluluğu esasına dayandırdığı izlenimi yaratmaktadır¹⁰⁸.

İşte öğretilerde bu düzenleme eleştirilmiş, işverenin iş kazalarından doğan sorumluluğunun kusur esasına dayandırılmasının İş Hukuku'nun işçiyi koruyucu doğasına aykırı olduğu belirtilerek burada örtülü bir boşluk olduğu ve bu boşluğun kusursuz sorumluluk esaslarına göre doldurulması gerektiği savunulmuştur¹⁰⁹.

Diğer yandan mevzuatta boşluk bulunduğu gerekçesiyle değil de mevcut düzenlemelerin yorumu yoluyla işverenin hukuki sorumluluğunun kusursuz sorumluluk esasına dayandığını ifade eden görüş de ileri sürülmüştür. Bu görüşe göre, 818 sayılı TBK'nin 332. maddesinin ilk fıkrasında iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınmasının *hakkaniyet ölçüleri içinde* işverenlerden istenebileceği düzenlenmişken, sonraki kanun niteliğindeki 1475 sayılı İş Kanunu'nun 73. maddesinde (bugünkü TBK'nin m. 417 / f. 2 hükmü) işverenin koşulsuz bir şekilde gerekli her türlü iş sağlığı ve güvenliği önlemini almakla yükümlü tutulması karşısında, işverenin iş kazalarından kusursuz sorumlu olduğunun kabul edilmesi gerektiği savunulmuştur¹¹⁰.

Son olarak TBK'nin yürürlüğe girmesiyle birlikte işçilerin eylemlerinin uygunluğu sorgulanmaksızın içinde bulundukları işletmenin faaliyetlerinden kaynaklı zararlardan doğrudan işverenin sorumlu tutulacağına dair TBK m. 66 / f. 3¹¹¹ hükmü ile genel tehlike sorumluluğunu düzenleyen TBK m. 71 hükmü karşısında, işverenin hukuki sorumluluğunda kuralın kusur

¹⁰⁸ **Mollamahmutoğlu / Astarlı / Baysal**, s. 1514; **Süzek / Baştterzi**, s. 435; TBK m. 417 / f. 3 hükmünün, işverenin hukuki sorumluluğu hakkında fikir vermediği, yalnızca borcun kaynağını gösterdiği şeklindeki görüş için bkz. **Ahmet Sevimli**, "Türk Borçlar Kanunu m.417 ve İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Işığında Genel Olarak İşçinin Kişiliğinin Korunması", Çalışma ve Toplum, Sayı: 36, 2013, s. 129.

¹⁰⁹ **Ulusun**, İşverenin İşçiyi Gözetme Borcu, s. 125; Bu görüşteki diğer yazarlara dair açıklamalar için bkz. **Süzek / Baştterzi**, s. 434; **Mollamahmutoğlu / Astarlı / Baysal**, s. 1512; **Cengiz** s. 131; **Ayşe Ledün Akdeniz**, "İşverenin İş Kazalarından ve Meslek Hastalığından Doğan Zararlardan Sorumluluğunun Niteliği", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: 72, Sayı: 2, 2014, s. 17.

¹¹⁰ **Kenan Tunçomağ / Tankut Cenltel**, İş Hukuku'nun Esasları, Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş 10. Bası, İstanbul 2022, s. 147; **Erdem Büyüksağış / Enver Murat Engin**, "İşverenin İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarından Doğan Organizasyon Sorumluluğu (TBK m. 66 f. 3)": **Erdem Büyüksağış / Eyüp Kul** (edt.) Uygulama ve Öğretilerde İnşaat Hukuku Prof. Dr. Fikret Eren'e Armağan, Birinci Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2023, s. 246; Bu görüşteki diğer yazarlara dair açıklamalar için bkz. **Süzek / Baştterzi**, s. 434; **Mollamahmutoğlu / Astarlı / Baysal**, s. 1512; **Akdeniz**, s. 18; **Cengiz**, s. 132.

¹¹¹ Söz konusu düzenleme uyarınca "*Bir işletmede adam çalıştıran, işletmenin çalışma düzeninin zararın doğmasını önlemeye elverişli olduğunu ispat etmedikçe, o işletmenin faaliyetleri dolayısıyla sebep olunan zararı gidermekle yükümlüdür*".

sorumluluğu, kusursuz sorumluluğun ise istisna olduğu yönündeki görüşün pozitif dayanakları bakımından zayıfladığı belirtilmiştir¹¹².

bb. Kusur Sorumluluğu Görüşü

Tıpkı kusursuz sorumluluk görüşünde olduğu gibi kusur sorumluluğu görüşü de farklı gerekçeler üzerinden savunulmaktadır.

Öncelikle öğretide Türk-İsviçre hukukunda esas olanın kusur sorumluluğu ilkesi olduğu, işverenin iş kazasından sorumluluğunun kusursuz sorumluluk ilkesine dayandırılmasını haklı kılacak bir mevzuat düzenlemesi bulunmadığı ve mevzuatta açık düzenleme olmadığı takdirde bir kimsenin kusursuz sorumluluğunun gündeme gelemeyeceği savunulmaktadır¹¹³.

Ayrıca TBK m. 66 hükmü kapsamında işçinin sebebiyet verdiği iş kazalarından yine işverenin sorumlu tutulacağı ve TBK m. 71 hükmü kapsamında önemli ölçüde tehlike arz eden işletme faaliyetlerinden işletme sahibi veya işletenin sorumlu olacağı şeklindeki istisnai kusursuz sorumluluk düzenlemelerinin de Türk Hukuku'nda işverenin iş kazalarından hukuki sorumluluğunun kusur sorumluluğuna dayandığını gösterdiği de ifade edilmektedir¹¹⁴. Diğer bir söyleyişle, kanun koyucunun, işverenin sorumluluğunun gerçekten kusursuz sorumluluk esasına dayanması yönünde bir iradesi olsaydı, TBK m. 66 ve TBK m. 71 gibi düzenlemelere gidilmeyeceği ileri sürülmektedir¹¹⁵.

Bunun dışında yukarıda da belirtildiği üzere¹¹⁶ TBK m. 417 / f. 3 hükmünde iş kazasından doğan zararın tazmini talebinin sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk hükümlerine, yani TBK m. 112 hükmüne tabi olacağı açıkça düzenlenmiştir¹¹⁷. Sözleşmeye aykırılığa tabi sorumluluk rejimi ise kural olarak kusur sorumluluğu esasına dayanmaktadır. Bu bakımdan kanun koyucunun da işverenin sorumluluğunu kural olarak kusur sorumluluğu esasına dayandırdığı ifade edilmektir¹¹⁸.

¹¹² Büyüksağış / Engin, s. 246, 247.

¹¹³ Selâhattin Sulhi Tekinay, "İş Kazalarından ve Meslek Hastalıklarından Dolayı İş Veren Sorumluluğunun Sınırlanması Meselesi", İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 3, 1970, s. 91; Süzek / Başterzi, s. 435; Mollamahmutoğlu / Astarlı / Baysal, s. 1514; Yıldız, s. 10.

¹¹⁴ Süzek / Başterzi, s. 436-437; Nuri Çelik / Nurşen Caniklioğlu / Talat Canbolat / Ercüment Özkaraca, İş Hukuku Dersleri, 36. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2023, s. 418; Cengiz, s. 133.

¹¹⁵ Çelik / Caniklioğlu / Canbolat / Özkaraca, s. 419; Süzek / Başterzi, s. 441; Cengiz, s. 131, 134; Önder / Yılmaz, s. 783.

¹¹⁶ Bkz. yuk. III/B/2/a/aa.

¹¹⁷ Belirtmek gerekir ki işçinin, iş kazası nedeniyle uğradığı zarar talebini haksız fiil hükümlerine dayandırmasına bir engel bulunmamaktadır (bkz. Akın, s. 95; Mollamahmutoğlu / Astarlı / Baysal, s. 1512; Cengiz, s.131; Önder / Yılmaz, s. 778). Bu durumda hakların yarışması söz konusu olur. Diğer yandan işçinin talebini haksız fiil hükümlerine dayandırmasının, işverenin iş kazasından sorumluluğunun hukuki mahiyetine ilişkin belirleyici bir işlevi yoktur. Bu konuda bkz. Akdeniz, s. 7-8.

¹¹⁸ Mollamahmutoğlu / Astarlı / Baysal, s. 1514; Süzek / Başterzi, s. 435; Akın, s. 97; TBK m. 112 hükmü "*Borç hiç veya gereği gibi ifa edilmezse borçlu, kendisine hiçbir kusurun yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe, alacaklının*

Türk ve mehzaz İsviçre borçlar hukukunda kusurun varlığı objektif bir ölçüte göre tespit edildiğinden, işverenin iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınması konusunda gerekli dikkat ve özeni gösterip göstermediği, o işverenin makul, dikkatli ve sorumluluk bilinci taşıyan bir işverenin davranış biçimine uygun hareket etmediği incelenerek belirlenir¹¹⁹. Öğretide ve yargı kararlarında bu yorum kusurun objektifleştirilmesi şeklinde ifade edilmektedir. İşte İSGK ile bu kanun kapsamında çıkarılan yönetmelik hükümlerinin de iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınıp alınmadığı konusunda işverenin kusurunu objektifleştiren ölçütler olarak kabul edilmesi gerektiği ve salt bu hükümlere aykırı davranışın işverenin kusurunu ortaya koyacağı ifade edilmektedir¹²⁰. Bu bakış açısıyla da istisnai düzenlemeler saklı kalmak kaydıyla işverenin iş kazalarından sorumluluğunun kusur sorumluluğu esasına dayandığı savunulmaktadır¹²¹.

Kanaatimce de mevcut mevzuat düzenlemeleri karşısında işverenin iş kazalarından hukuki sorumluluğunun kusur sorumluluğu olduğu sonucuna varmak gerekir. Nitekim, TBK m. 417 / f. 3 hükmünde bu husus açıkça ifade edilmiştir. Ayrıca TBK m. 71 gibi önemli ölçüde tehlike arz eden işletme faaliyetinden kaynaklanan zararlar bakımından özel olarak kusursuz sorumluluğun öngörülmüş olması da aslında işverenin sorumluluğu bakımından kuralın kusur sorumluluğu olduğunu ortaya koymaktadır. Tüm bunların sonucu olarak da son yıllarda öğretide, işverenin iş kazalarından sorumluluğunun kusur sorumluluğu esasına dayandığı yönündeki kabul baskın hale gelmiştir¹²².

Dikkat edilirse öğretide kusursuz sorumluluk görüşünün baskın görüş olduğu dönemlerde henüz genel tehlike sorumluluğu düzenlemesi niteliğindeki TBK m. 71 hükmü yürürlükte değildir. Bugün ise özel olarak önemli ölçüde tehlike arz eden işletme faaliyetleri nedeniyle meydana gelen zararlar bakımından bir kusursuz sorumluluk rejimi yürürlükte dir. Bu bakımdan bugün itibarıyla işverenin iş kazalarından sorumluluğunun hukuki niteliğine yönelik tartışma ekseninin daraldığını söylemek mümkündür¹²³.

b. Yargı Kararları

bundan doğan zararını gidermekle yükümlüdür” şeklinde kaleme alınmak suretiyle açıkça kusur sorumluluğu esasına göre düzenlenmiştir; TBK m. 417 hükmünün Adalet Komisyonu değişikliğinin gerekçesinde sorumluluğun sözleşmeye aykırılığa dayandırılmak suretiyle hukuki nitelik tartışmasına son verildiği yönünde ifadesine yer verildiğinden, kanun koyucunun amacının kusur sorumluluğu düzenlemesi yaratmak olduğu yönünde bkz. **Sevimli**, s. 129.

¹¹⁹ **Süzek / Başterzi**, s. 440; **Akın**, s. 142; **Cengiz**, s. 134; **Sevimli**, s. 130.

¹²⁰ **Süzek / Başterzi**, s. 440; **Sevimli**, s. 130.

¹²¹ **Süzek / Başterzi**, s. 441; Yargıtay 10. HD., E. 2024/13902 K. 2025/17889 T. 23.12.2025 sayılı kararında her ne kadar objektifleştirilen kusur, kusur sorumluluğunu kusursuz sorumluluk esasına yaklaştırıyor gibi gözükse de burada kusursuz sorumluluk halinden bahsedilemeyeceğine, nitekim, bazı istisnalar dışında işverenin sorumluluğu için kusurun varlığının şart olduğu ifade edilmiştir Lexpera (e.t. 10.06.2026); Aynı şekilde bkz. Yargıtay 10. HD., E. 2022/3838 K. 2023/5980 T. 25.5.2023, Lexpera (e.t. 10.06.2026).

¹²² **Süzek / Başterzi**, s. 434; Kusursuz sorumluluk görüşüne dayanak gösterilen gerekçelerin analizi ve bu görüşe yönelik eleştiriler için bkz. **Süzek / Başterzi**, s. 438-441.

¹²³ **Akdeniz**, s. 20; **Önder / Yılmaz**, s. 783.

Tıpkı öğreti görüşlerinde olduğu gibi yıllar içinde yargı kararlarında da işverenin iş kazasından hukuki sorumluluğunun mahiyetine dair görüş ayrılıklarına rastlamak mümkündür. Yargıtay'ın uzun yıllar boyunca işverenin sorumluluğunu tehlike esasına dayalı kusursuz sorumluluk olarak yorumladığı görülmekteyken, son yıllarda tutarlı bir şekilde bu sorumluluğun kusur sorumluluğu olduğu yönünde kararlar vermektedir¹²⁴.

Yargıda işverenin sorumluluğunun tehlike esasına dayalı kusursuz sorumluluk olduğu yönündeki görüşün esasını 1957 yılındaki bir Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu kararı oluşturmaktadır¹²⁵. Söz konusu kararda 19. yüzyıl ortalarına doğru sanayinin gelişmesine bağlı olarak makineleşmenin arttığı, bu durumun kusura bağlı bir zararın ortaya çıkma ihtimalini azalttığı ve bu nedenle 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 55. maddesinin (TBK m. 66) ruhuna daha uygun bir şekilde işletmedeki tehlike olgusunun da gözetilerek işverenin sorumluluğunun tehlike esasına dayalı kusursuz sorumluluk olarak kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir¹²⁶.

Yargıtay HGK, 2003 yılında verdiği bir kararında bir TIR şoförünün mola verdiği esnada araçta çıkan yangın nedeniyle yanarak vefat etmesi olayında işverenin sorumluluğunu ele almıştır. Yargıtay HGK, 1957 yılındaki kararla benzer gerekçeler üzerinden işverenin emir ve talimatı altında işin görüldüğü sırada meydana gelen kaza nedeniyle uğranılan zararın, tehlike esasına dayanan kusursuz sorumluluk ilkesine göre işverence karşılanması gerektiğine hükmetmiştir¹²⁷.

Yukarıda da belirtildiği üzere son yıllarda Yargıtay'ın kusursuz sorumluluk görüşünden ayrıldığı görülmektedir. Her ne kadar Yargıtay'ın farklı kararlarında işverenin iş kazalarından sorumluluğunu hem kusur sorumluluğuna¹²⁸ hem de tehlike esasına dayalı kusursuz sorumluluğa¹²⁹ dayandırdığı görülüyor olsa da son yıllardaki kararlarında, kanaatimce de isabetli bir şekilde, kusur sorumluluğu yaklaşımının yerleştiği görülmektedir¹³⁰.

C. İşverenin TBK m. 71 Sorumluluğunun Sınırları

¹²⁴ Büyüksağış / Engin, s. 244, 246; Mollamahmutoglu / Astarlı / Baysal, s. 1513-1514; Akdeniz, s. 13.

¹²⁵ Akın, s. 89; Akdeniz, s. 12.

¹²⁶ Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu, E. 1957/1 K. 1957/3 T. 27.03.1957, Lexpera (e.t. 05.04.2026).

¹²⁷ Yargıtay HGK., E. 2003/673 K. 2003/641 T. 12.11.2003, Lexpera (e.t. 05.04.2026).

¹²⁸ Yargıtay HGK 2010 yılında verdiği bir kararında işverenin iş kazalarından sorumlu olabilmesi için kusurunun ispatlanması gerektiğine hükmetmiştir (Yargıtay HGK., E. 2010/21-36 K. 2010/67 T. 03.02.2010, Lexpera (e.t. 05.04.2026)).

¹²⁹ Örneğin Yargıtay bir kararında işverenin her türlü özen borcunu yerine getirmiş olsa dahi tehlike sorumluluğu gereği sorumluluktan kurtulma olanağının bulunmadığını belirterek, somut olayda iş kazasının işyerine özgü tehlikeden mi yoksa illiyet bağıını kesen başka bir olgudan mu kaynaklandığının incelenmeden hüküm kurulmasını bozma gerekçesi yapmıştır (Yargıtay 21. HD., E. 2010/11670 K. 2011/4482 T. 10.05.2011, Legalbank (e.t. 05.04.2026)).

¹³⁰ Yargıtay son yıllardaki kararlarında özellikle TBK m. 417 / f. 3 hükmünün işverenin sorumluluğunun mahiyeti konusundaki tartışmaları sona erdirici nitelikte olduğu ve bugün itibarıyla mevzuatta kusur sorumluluğu ilkesinin benimsendiğini ifade etmektedir (Yargıtay 10. HD., E. 2021/6587 K. 2022/11704 T. 4.10.2022; Yargıtay 10. HD., E. 2024/10148 K. 2024/8944 T. 24.9.2024; 10. HD., E. 2023/4229 K. 2023/5445 T. 16.5.2023, Lexpera (e.t. 05.04.2026)).

Her ne kadar mevzuatta TBK m. 71 kapsamına işçilerin de girdiğine dair bir hüküm bulunmasa da koşullarının sağlanması halinde işverenin TBK m. 71 gereği iş kazasından kusursuz sorumluluğunun söz konusu olacağı konusunda bir şüphe yoktur. Nitekim, işçinin iş görme edimini önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletmede yerine getirmesi ve işverenin de bu emekten menfaat elde etmesi karşısında, işletmeye özgü tipik rizikonun gerçekleşmesi nedeniyle meydana gelen bir iş kazasından işverenin kusursuz da olsa sorumlu tutulması TBK m. 71 hükmünün ruhuna uygun olacaktır¹³¹. Ancak TBK m. 71 hükmünün iş ilişkilerindeki uygulama alanının sınırlarının belirlenmesi de önem arz etmektedir.

Öncelikle konunun yargı kararları ve öğreti görüşleri üzerinden ele alınması uygun olacaktır. Dikkat edilirse Yargıtay, işverenin iş kazalarından hukuki sorumluluğunu tehlike esasına dayalı kusursuz sorumluluk olarak nitelendirdiği kararlarında işletmenin veya yapılan işin mahiyetini tartışmamıştır. İşverenin sorumluluğunun genel olarak tehlike esasına dayandığı yönünde değerlendirme yapmıştır¹³². Hem yargı kararlarındaki hem de öğretideki kusursuz sorumluluk görüşünün özünde, zayıf konumda bulunan ve emeğiyle işverenin menfaat elde etmesine imkân sağlayan işçinin, iktisadi olarak güçlü konumdaki işveren karşısında korunması gerektiği düşüncesi yatmaktadır. Ancak kuralın kusur sorumluluğu olduğu hususundan yola çıkarak ve özellikle TBK m. 71 hükmünün işçi ile işveren arasındaki hukuki ilişkilere de uygulanma imkânı bulunması karşısında, artık işverenin iş kazalarından sorumluluğunun niteliği tespit edilirken, işletmenin tümündeki veya işyerindeki faaliyete göre bir ayrıma gidilmesi gerekir.

Gerçekten de bugün itibarıyla işverenin, bir kusursuz sorumluluk hükmü olan TBK m. 71 hükmü gereğince sorumlu tutulabilmesi, tüm işletmede ya da belli bir işyerinde yürütülen faaliyetin önemli ölçüde tehlike arz etmesine bağlıdır. Aksi halde işverenin TBK m. 71 kapsamında kusursuz sorumluluğundan söz edilemez¹³³.

Yine önemle belirtmek gerekir ki önemli ölçüde tehlike arz eden bir faaliyetin yürütüldüğü bir işletmede veya işyerinde bir iş kazası meydana gelirse, işverenin bu zarardan kusursuz da olsa sorumlu tutulabilmesi, gerçekleşen rizikonun, işletmenin ve işyerinin yarattığı tipik tehlikeden kaynaklanmasına bağlıdır. Örneğin Tehlike Sınıfları Tebliği'nde madencilik faaliyetleri çok tehlikeli sınıfta konumlandırılmıştır. Gerçekten de madencilik faaliyeti uzman bir kişiden beklenebilecek tüm özenin gösterilmesi halinde bile sık ve ağır zararlar doğurmaya elverişli bir işletme faaliyetidir¹³⁴. Bu kapsamda madenlerde meydana gelen bazı iş kazalarının TBK m. 71 hükmüne dayandırılması mümkün gözükmemektedir. Örnek vermek gerekirse, belli oranlardaki oksijen ile metan gazının tepkimesiyle meydana gelen grizu patlamasının, madencilik

¹³¹ **Kayaözü**, s. 315.

¹³² **Sevimli**, s. 132.

¹³³ **Mollamahmutoğlu / Astarlı / Baysal**, s. 1515-1516; **Sevimli**, s. 132; **Oral**, s. 284; **Kayaözü**, s. 316, 317; **Önder / Yılmaz**, s. 783.

¹³⁴ Başta Soma olmak üzere ülkemizde çok büyük can kayıplarının yaşandığı birçok maden kazası meydana gelmiştir.

faaliyetindeki tipik riziko olduğu söylenebilir¹³⁵. Dolayısıyla grizu patlamasına bağlı bir iş kazasından, işverenin kusursuz da olsa TBK m. 71 hükmü kapsamında sorumlu tutulması gerekir. Bununla birlikte bir madende tipik riziko dışında farklı bir sebeple meydana gelen bir iş kazası nedeniyle işverenin sorumluluğu kusur sorumluluğu çerçevesinde belirlenecektir¹³⁶.

İşverenin TBK m. 71 hükmü kapsamında sorumluluğunun sınırları belirlenirken son olarak illiyet bağı unsuru da dikkate alınmalıdır. Bu çerçevede öğretide ve yargı kararlarında, konu tehlike sorumluluğu dahi olsa, illiyet bağını kesen mücbir sebep, zarar görenin ağır kusuru veya bir üçüncü kişinin ağır kusuru olgularının varlığı halinde işverenin iş kazalarından sorumlu tutulamayacağı belirtilmektedir¹³⁷.

D. İş Kazasının Meydana Gelmesinde Kaçınılmazlık ve TBK m. 71 İlişkisi

1. Genel Olarak Kaçınılmazlık Kavramı

Önemle belirtmek gerekir ki kaçınılmazlık, sosyal güvenlik hukukuna ilişkin bir kavram olup kavrama ilişkin düzenlemeler de sosyal güvenlik hukuku mevzuatımızda yer almaktadır. Ancak Yargıtay bu kavramı iş hukuku alanına da taşımıştır. Bir iş kazasında kaçınılmazlık olgusunun tespiti halinde Yargıtay'ın, işçi ile işveren arasındaki iş kazalarından kaynaklı maddi (ve manevi) tazminat istemli uyuşmazlıklarda işverene belli oranda sorumluluk yüklediği görülmektedir. Bu kapsamda bu bölümde öncelikle kaçınılmazlık kavramı ile kavramın hukuku niteliği üzerinde durulacak, ardından Yargıtay'ın iş hukuku boyutuyla kavramı ele alış biçimi incelenecektir.

İşçinin iş kazasına uğramasıyla birlikte, meslekte kazanma gücündeki azalma oranına göre işçiye veya işçinin ölümü halinde hak sahiplerine, Sosyal Güvenlik Kurumu ("Kurum") tarafından geçici iş göremezlik ödeneği veya sürekli iş göremezlik ödeneği (iş kazası nedeniyle ölüm halinde hak sahipleri için ölüm geliri) bağlanır ve ilâve birtakım maddi yardımlar yapılır¹³⁸.

¹³⁵ **Yılmaz**, s. 234.

¹³⁶ Yargı kararlarında işyerinde kalp krizi geçirilmesi hali de somut durumun koşullarına göre iş kazası olarak kabul edilebilmektedir. Bu durumda iş görme edimini yerine getiren işçiye yeterli dinlenme imkânı verilip verilmediği, kalp krizi olayının işçinin çok yoğun çalıştırılmasından kaynaklanıp kaynaklanmadığı, işçinin sağlığının bu işi yapmaya elverişli olup olmadığı konusunda işverenin gerekli tetkikleri yaptırıp yaptırmadığı gibi hususlar irdelenerek işverenin sorumluluğunun tespit edilmesi gerektiği konusunda bkz. Yargıtay HGK., E. 2023/226 K. 2024/234 T. 15.5.2024; Bu konuda farklı örnekler için bkz. yuk. II/B/2.

¹³⁷ **Çelik / Caniklioğlu / Canbolat / Özkaraca**, s. 422; **Oral**, s. 291; Yargıtay HGK., E. 2013/586 K. 2014/95 T. 12.02.2014, Lexpera (e.t. 14.04.2026).

¹³⁸ Bu konuda detaylı bilgi için bkz. **Tuncay / Ekmekçi / Gülver**, s. 400-411; **Arıcı**, s. 344-348; **Ali Nazım Sözer**, Türk Sosyal Sigortalar Hukuku, Beta Yayıncılık, Güncellenmiş 6. Bası, İstanbul 2023, s. 374-380; Bu da demektir ki işverenin iş kazası nedeniyle işçiye karşı sorumluluğu SGK tarafından karşılanmayan zarar kısmıyla sınırlıdır. Bu konuda bkz. **Tuncay / Ekmekçi / Gülver**, s. 362; **Süzek / Başterzi**, s. 413, 461; **Mollamahmutoğlu / Astarlı / Baysal**, s. 1517; **Çelik / Caniklioğlu / Canbolat / Özkaraca**, s. 423; **Akdeniz**, s. 11; **Bostancı / Çetinel**, s. 344.

Bununla birlikte SSGSSK'nin 21. maddesinin ilk fıkrasıyla Kurum'a, iş kazasının işverenin kastı veya iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alma yükümlülüğüne aykırı davranışı nedeniyle meydana gelmesi halinde, işçiye veya hak sahiplerine yaptığı bu ödemeleri işverene rücu hakkı tanınmıştır¹³⁹. Ancak SSGSSK'nin m. 21 / f. 1 / c. 2 hükmü uyarınca işverenin Kurum'a karşı sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık olgusu dikkate alınmalıdır.

SSGSSK'de kaçınılmazlık kavramına ilişkin bir tanıma yer verilmemiştir. Bununla birlikte kavramın tanımı Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği'nin ("SSİ Yön.") 45. maddesinin 3. fıkrasında yapılmıştır. Buna göre kaçınılmazlık, *"olayın meydana geldiği tarihte geçerli bilimsel ve teknik kurallar gereğince alınacak tüm önlemlere rağmen, iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesi durumudur"*. Hükmün devamında ise işveren tarafından alınması gereken herhangi bir önlemin alınmamış olduğu ihtimâlde kaçınılmazlıktan söz edilemeyeceği düzenlenmiştir.

Yargıtay da hem sosyal güvenlik hukukunu ilgilendiren rücu davalarında hem de iş hukukunu ilgilendiren tazminat davalarında kaçınılmazlık kavramını tanımlamıştır. Buna göre kavram mevzuat düzenlemeleriyle paralel bir şekilde, iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması amacıyla, tüm koşullar gözetilerek ve bilimsel olarak mümkün olan tüm önlemler alınmak suretiyle her türlü özen, dikkat ve çaba gösterilmesine rağmen, işçiye bedenen ve ruhen arızaya uğratan iş kazasının gerçekleşmesi halinde kaçınılmazlıktan söz edilebileceğini ifade etmektedir¹⁴⁰.

2. Kaçınılmazlık Kavramının Hukuki Niteliği ve İşverenin Sorumluluğu

a. Kavramın Hukuki Niteliği

Ne mevzuatta ne de yargı kararlarında kaçınılmazlık ifadesiyle mücbir sebebin mi yoksa beklenmedik (umulmayan) halin mi¹⁴¹ kastedildiği açıklanmakta olup öğretilerde bu konuda farklı

¹³⁹ Hükmün lafzından da anlaşılabilirliği üzere bir iş kazası nedeniyle Kurum'un iş kazasına uğrayan işçiye veya hak sahiplerine yaptığı ödemeler nedeniyle işverenin Kurum'a karşı sorumluluğu kusur sorumluluğudur. Bu konuda bkz. **Tuncay / Ekmekçi / Gülver**, s. 418; **Ekmekçi / Köme Akpulat / Ledün Akdeniz**, s. 269; **Arıcı**, s. 350; **Sözer**, s. 162; **A. Can Tuncay**, "Kurumun İşverene Rücuu-Olayda Kaçınılmazlık Durumu", Sicil İş Hukuku Dergisi, Sayı: 4, 2006, s. 186; **Orhan Ersun Civan**, "İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Rücu Hakkının Hukuki Niteliği ve Sosyal Güvenlik Kurumu Karşısında Sorumluluğun Koşulları", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 64, Sayı: 3, 2015, s. 558-559.

¹⁴⁰ Rücu davalarına örnekler için bkz. Yargıtay, 10. HD., E. 2025/7515 K. 2025/16736 T. 4.12.2025, Lexpera (e.t. 12.06.2026); Yargıtay, 10. HD., E. 2023/9205 K. 2023/9318 T. 5.10.2023, Lexpera (e.t. 12.06.2026); Yargıtay 10. HD., E. 2022/12302 K. 2022/15577 T. 7.12.2022, Lexpera (e.t. 12.06.2026); Yargıtay 10. HD., E. 2021/7031 K. 2021/14606 T. 22.11.2021, Lexpera (e.t. 12.06.2026); İş kazası kaynaklı tazminat istemli örnek için bkz. Yargıtay 10. HD., E. 2022/5834 K. 2023/4389 T. 25.4.2023, Lexpera (e.t. 12.06.2026); Benzer nitelikte tanım için bkz. **Kar**, s. 99.

¹⁴¹ Öğretilerde beklenmeyen hâli mücbir sebepten ayıran temel olgunun, olayın gerçekleşme şeklindeki yoğunluk ve şiddet derecesi olduğu belirtilerek, beklenmeyen hâlin daha sınırlı bir etkiye sahip olduğu ve sadece tabiat olaylarıyla değil, bir işletme faaliyetinden kaynaklanabileceği, yani teknik sebeplere de dayanabileceği ifade edilmiştir. Bu nedenle mücbir sebepten farklı olarak beklenmedik hâlin her zaman illiyet bağıını kesmeyeceği vurgulanmıştır.

görüşler ileri sürülmüştür. Bir görüşe göre SSİ Yön. m. 45 / f. 3 hükmünde yer alan tanım mutlak bir kaçınılmazlık, yani mücbir sebep halidir. Dolayısıyla, kaçınılmazlık halinde illiyet bağı kesilir ve işverenin sorumluluğu gündeme gelmez¹⁴². Bir diğer görüşe göre ise hakkaniyet çerçevesinde ve somut olayın özelliklerine göre kaçınılmazlık olgusunun bazen mücbir sebep (mutlak kaçınılmazlık) bazen de beklenmeyen hâl (nispi kaçınılmazlık) kapsamında ele alınması gerekir¹⁴³.

Bu tartışma, özellikle iş hukuku anlamında, yani işverenin iş kazasından işçiye karşı sorumluluğu bakımından önem arz etmektedir. Yoksa Kurum'un işverenlere yönelteceği rücu davaları açısından kaçınılmazlık halinin mücbir sebebe işaret ettiğine şüphe yoktur. Diğer yandan, kaçınılmazlığın beklenmeyen hâl olarak değerlendirildiği bazı hallerde illiyet bağının kesilmemiş olduğu kabul edileceğinden işverenin, iş hukukunu ilgilendiren bir uyuşmazlıkta işçiye karşı sorumluluğu doğabilecektir.

b. Sorumluluk

aa. Sosyal Güvenlik Hukuku Bakımından

Yukarıda da belirtildiği üzere SSGSSK ile SSİ Yön.'de yer alan hükümler yalnızca işveren ile Kurum arasındaki hukuki ilişkiyi ilgilendirmektedir. Diğer bir söyleyişle söz konusu düzenlemeler sosyal güvenlik hukukuna ilişkindir.

Bu düzenlemelerden, gerekli tüm önlemler alınmış olmasına rağmen iş kazası gerçekleşmişse, yani işveren kusursuzsa, Kurum'un işverene rücu edemeyeceği anlaşılmaktadır¹⁴⁴. Aralarındaki ilişki sosyal hukuk (koruma hukuku) boyutunda olmadığından ve bu nedenle işverenin Kurum'a karşı hakkaniyet gereği sorumluluğunun gündeme gelmesi söz konusu olamayacağından, SSGSSK ile SSİ Yön. hükümlerinin her halükârda mutlak bir kaçınılmazlık halini düzenlediği söylenebilir.

bb. İş Hukuku Bakımından Sorumluluk ve Kaçınılmazlık Kavramının TBK m. 71 ile İlişkilendirilmesi

Yargı kararları incelendiğinde iş hukukunu ilgilendiren uyuşmazlıklarda kaçınılmazlık olgusunun mücbir sebebe mi yoksa beklenmedik hâle mi dayandığının hiç irdelenmediği görülmektedir. Aşağıda da açıklanacağı üzere, işçi ile işveren arasındaki uyuşmazlıklarda

Nitekim, mücbir sebep herkes için geçerliyen ve önlenmesi mümkün değilken, beklenmeyen hâlin öngörülebilmesi halinde önlenme imkânı bulunmaktadır. Bu konuda bkz. **Tuncay**, s. 187; **Eren**, s. 567, N. 1544; **Civan**, s. 559.

¹⁴² **Önder / Yılmaz**, s. 790; **Civan**, s. 561, 562.

¹⁴³ **Tuncay**, s. 188.

¹⁴⁴ **Tuncay / Ekmekçi / Gülver**, s. 418; **Sözer**, s. 163; **Civan**, s. 558; **Tuncay**, s. 186; **Kar**, s. 701; Yargıtay 10. HD., E. 2025/8018 K. 2025/14957 T. 6.11.2025 sayılı kararının ilgili bölümü "...Rücu davaları, kusur sorumluluğuna dayanmakta olup, iş kazasında kusuru olanlar davacı Kurumun rücu alacağından kusurları karşılığında sorumludur..." şeklindedir. Lexpera (Erişim tarihi 11.06.2026); Aynı şekilde bkz. Yargıtay 10. HD., E. 2020/10599 K. 2021/7897 T. 25.6.2021, Lexpera (Erişim tarihi 11.06.2026).

kaçınılmazlık olgusunun tespiti halinde işveren, işçiye karşı Yargıtay tarafından daima sorumlu tutulmaktadır.

İş hukuku mevzuatımızda iş kazasının tamamen kaçınılmazlık sonucu meydana gelmesi halinde işverenin işçiye karşı sorumlu olup olmayacağına dair herhangi bir hüküm yoktur. Kanaatimce işte bu noktada, TBK m. 71 hükmünün 2. fıkrası yol gösterici niteliktedir. Bir kusursuz sorumluluk düzenlemesi olan TBK m. 71 hükmünde önemli ölçüde tehlike arz eden işletme, niteliği veya faaliyetinde kullanılan malzeme, araç ya da güçler dikkate alındığında, her türlü dikkat ve özen gösterilse dahi sıkça veya ağır zararlar meydana getirmeye elverişli işletme olarak tanımlanmıştır.

Dikkat edilirse önemli ölçüde tehlike arz eden işletmenin unsurları ile Yargıtay kararlarında yapılan kaçınılmazlık tanımının unsurları büyük oranda örtüşmektedir. Her iki tanımda da gereken tüm dikkat ve özen gösterilmesine rağmen zararlandırıcı olayın meydana gelmesinde bir önlenemezlik hâli söz konusudur. Dolayısıyla, TBK m. 71 / f. 2 hükmü çerçevesinde kaçınılmazlık olgusunun, somut durumun özelliklerine göre illiyet bağıını kesen mücbir bir sebep yerine beklenmeyen hâl çerçevesinde ele alınması değerlendirilebilir¹⁴⁵.

Bununla birlikte işverenin iş kazasından sorumluluğunun kusur sorumluluğu esasına dayandığı hallerde, tamamen kaçınılmazlık sonucu meydana gelen bir iş kazasından işverenin sorumlu tutulması hukuken yerinde değildir. Nitekim, tüm dikkat ve özen gösterilmesine rağmen tipik rizikoya bağlı zararın gerçekleşmesi hâlinde sorumluluk TBK m. 71 hükmüne özgüdür.

Yargıtay'ın da kaçınılmazlık olgusunu sosyal güvenlik hukuku ile iş hukuku disiplinleri bakımından ayrı ayrı ele aldığı söylenebilir. Gerçekten de Yargıtay, Kurum'un iş kazası nedeniyle sigortalı işçiye yaptığı ödemeleri kusuru olmayan işverene rücu edemeyeceği görüşüyle aslında SSGSSK ile SSİ Yön.'de mutlak bir kaçınılmazlık halinin düzenlendiğini kabul etmektedir¹⁴⁶.

Diğer yandan işçi ile işveren ilişkilerinde Yargıtay'ın konuya bakışı farklıdır. Bu ilişkilerden doğan uyuşmazlıklara dair Yargıtay kararlarında, yapılan işin tehlike derecesi irdelenmeden, iş kazasının tamamen kaçınılmazlık sonucu gerçekleştiği her ihtimâlde işverenin zararın bir kısmına katlanması ve sorumluluğun %60 oranında işverene paylaştırılması gerektiği

¹⁴⁵ Örneğin, deprem nedeniyle bir madenin çökmesi halinde mücbir sebebin illiyet bağıını kestiği ve bu nedenle meydana gelen iş kazasından işverenin sorumlu tutulamayacağı söylenebilir. Ancak grizu patlaması, madencilik faaliyetinin tipik bir riski olup böyle bir olay beklenmedik hâl kapsamında değerlendirildiğinde iş hukuku anlamında işveren, işçiye karşı sorumlu tutulabilir. Dikkat edilmesi gereken hususun faaliyetin yarattığı risk olduğu ve riskin yoğunluğunun arttığı takdirde meydana gelen kazanın mücbir sebep olarak değerlendirilemeyeceği yönünde bkz. **Sami Narter**, "Kaçınılmazlık Nedeniyle Oluşan İş Kazası ve Meslek Hastalığında Devletin Tazminat Sorumluluğu", Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 12, Sayı: 23, 2024, s. 249-250.

¹⁴⁶ Bkz. dn. 142, 144.

ifade edilmektedir¹⁴⁷. Yargıtay'ın ne olursa olsun işverenin daima sorumlu tutulması yönündeki bu yaklaşımı öğretide eleştiri konusu olmuştur¹⁴⁸.

Kanaatimce Yargıtay'ın işletmede yürütülen faaliyetin tehlike sınıfını veya önemli ölçüde tehlike arz edip etmediğini incelemeyen kaçınılmazlık nedeniyle her durumda işvereni sorumlu tutması mevcut mevzuat düzenlemeleri karşısında yerinde değildir. Nitekim, kusur sorumluluğunun öngörüldüğü hallerde iş kazasının meydana gelmesinde kusuru bulunmayan işverenin her halükârda sorumlu tutulması hukuka ve hakkaniyete aykırıdır.

Bununla birlikte bir hususun altını önemle çizmek gerekir. Her ne kadar kaçınılmazlık halinde işverenin her halükârda sorumlu tutulmasının hakkaniyet gereği olduğu düşünülüyor olsa da Yargıtay'ın bu yerleşmiş uygulaması daima işçi lehine sonuç doğurmayabilir. Nitekim, TBK m. 71 hükmü kapsamına giren bir işyeri faaliyetinden kaynaklı tipik rizikonun gerçekleşmesiyle meydana gelen zarardan işveren kusursuz sorumluluk esasına göre tam olarak sorumlu tutulabilecekken, kaçınılmazlık olgusunun mevcut içtihatlardaki yaklaşım çerçevesinde somut olaya uygulanması halinde işçi (veya diğer hak sahipleri), zararın bir bölümüne katlanmak zorunda bırakılabilecektir. Bu nedenle yukarıda da açıklandığı üzere, bir iş kazasının tamamen kaçınılmazlık sonucu meydana geldiği tespit edilmişse, TBK m. 71 / f. 2 hükmündeki tanım gereği işverenin yalnızca önemli ölçüde tehlike arz eden bir faaliyet yürütmesi halinde sorumlu tutulması ve TBK m. 71 / f. 4 hükmüne dair öğretideki tartışmalar¹⁴⁹ da gözetilerek, işçi lehine en uygun sonucu doğuracak şekilde karar verilmesi daha hakkaniyetli bir yaklaşım olacaktır.

SONUÇ

Türk Hukuku'nda tüm tehlikeli faaliyetleri kapsayan ilk genel tehlike sorumluluğu düzenlemesi TBK'nin 71. maddesidir. Bu hükümle birlikte, önemli ölçüde tehlike arz eden işletme faaliyetlerinden kaynaklanan zararlardan işletme sahibi ve işleten kusursuz da olsa sorumlu tutulmuştur. Sorumlulara kurtuluş kanıtı getirme imkânı vermemesi nedeniyle de tehlike sorumluluğunun en ağır sorumluluk türü olduğu kabul edilmektedir.

Hükümden anlaşılabileceği üzere tehlike sorumluluğunun söz konusu olabilmesi için öncelikle bir işletme faaliyetinin varlığı, ayrıca bu işletmenin de önemli ölçüde tehlike arz eden bir faaliyet yürütüyor olması gerekir. İşletmenin niteliği veya faaliyetinde kullanılan malzeme, araç ya da güçler nedeniyle tipik tehlike yaratması, yarattığı bu tehlikenin sıkça veya ağır zararlar meydana getirmeye elverişli olması ve bu tehlikenin uzman bir kişi tarafından tüm özen gösterilse dahi önlememesi halinde önemli ölçüde tehlike arz eden işletmenin varlığından söz edilir.

Önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletmenin zararlandırıcı sonuç doğrudan her faaliyeti nedeniyle TBK m. 71 hükmü uygulama alanı bulmaz. Mahiyeti veya faaliyetinde kullanılan

¹⁴⁷ **Akdeniz**, s. 15, s. 16; Yargıtay 10. HD., E. 2022/9707 K. 2024/4902 T. 06.05.2024; Yargıtay 10. HD., E. 2022/5834 K. 2023/4389 T. 25.04.2023, Lexpera (Erişim tarihi 15.04.2026).

¹⁴⁸ **Tuncay / Ekmekçi / Gülver**, s. 420.

¹⁴⁹ TBK m. 71 / f. 4 hükmüne ilişkin tartışmalar için bkz. II/B/D.

malzeme, araç ya da güçler nedeniyle tehlike yaratma eğiliminde olan işletmeden kaynaklanan tipik tehlikenin yarattığı tipik zararlar bakımından TBK m. 71 sorumluluğu gündeme gelecektir.

TBK m. 71 hükmünün en tartışmalı düzenlemesi, önemli ölçüde tehlike arz eden faaliyetine izin verilen işletmeden kaynaklı zararların denkleştirmeye tabi tutulacağı yönündeki 4. fıkrasıdır. Bu hükümdeki denkleştirme ifadesinin mahiyeti konusunda birçok farklı görüş ileri sürülmektedir. Bazı yazarlar bu düzenlemenin bir fedakârlığın denkleştirilmesi istemini yansıttığını ileri sürerken, bazı yazarlar da teknik olarak bu hükmün yalnızca bir indirim sebebi olarak yorumlanabileceğini savunmaktadır. Bir başka görüş ise tehlike sorumluluğunda indirimle gidilmesinin hükmün ruhuna aykırı olduğu gerekçesiyle burada bir örtülü boşluk olduğunu, uğranılan zararın tamamının tazmin edilmesinin hükmün varlık amacına daha uygun olacağını ileri sürmektedir. Gerçekten de önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletme faaliyetinden zarar doğması halinde, salt faaliyetin izinli yürütüldüğü gerekçesiyle zararın bir kısmının zarar gören üzerinde bırakılması hakkaniyetli değildir. Bu nedenle tartışmaların giderilmesi adına TBK m. 71 düzenlemesinin amacına uygun bir kanun değişikliğine gidilmesi isabetli olacaktır.

TBK m. 71 düzenlemesi işverenin iş kazasından sorumluluğu bakımından da önemli sonuçlar doğurmaktadır. İşverenin iş kazasından sorumluluğunun kusur sorumluluğu mu yoksa kusursuz sorumluluk mu olduğu konusunda hem öğretide uzun yıllardır devam eden görüş ayrılıkları bulunmakta hem de yargı kararlarında farklı sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Bununla birlikte hem TBK m. 417 / f. 3 hükmünde iş kazasından doğan zararın tazmini talebinin sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk hükümlerine tabi olacağının düzenlenmesi hem de TBK m. 71 hükmü gibi özel sorumluluk düzenlemelerinin varlığı karşısında, son yıllarda öğretide bu sorumluluğun kusur sorumluluğu esasına dayandığı yönündeki görüş baskın hale gelmiştir. Aynı şekilde Yargıtay da son yıllardaki kararlarında işverenin iş kazasından sorumluluğunun kusur sorumluluğu olduğunu kabul etmektedir.

TBK m. 71 hükmünün her türlü iş kazasında uygulama alanı bulması söz konusu olamayacaktır. Sadece önemli ölçüde tehlike arz eden işletme veya işyeri faaliyetlerinden kaynaklanan tipik rizikonun gerçekleşmesi halinde işçinin TBK m. 71 kapsamında bir talep hakkı doğacaktır. TBK m. 71 hükmünde veya gerekçesinde önemli ölçüde tehlike arz eden işletmelere dair herhangi bir örnek yer almamaktadır. Bununla birlikte İSGK'nin 9. maddesine dayanılarak çıkarılmış olan Tehlike Sınıfları Tebliği ekinde az tehlikeli, tehlikeli ve çok tehlikeli şeklinde birçok faaliyetin tehlike sınıflandırılması yapılmıştır. Bunlar içinde özellikle çok tehlikeli sınıfta yer alan işletme faaliyetlerinin TBK m. 71 kapsamında değerlendirilmesi mümkün görülmektedir.

TBK m. 71 hükmünün, uzun yıllardır Yargıtay'ın kararlarına konu olmuş kaçınılmazlık olgusu çerçevesinde ele alınması da yerinde olacaktır. Kaçınılmazlık, özünde sosyal güvenlik hukukuna özgü bir kavram olup SSİ Yön. m. 45 / f. 3 hükmünde ve Yargıtay kararlarında, iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması amacıyla, tüm koşullar gözetilerek ve bilimsel olarak mümkün olan tüm önlemler alınmak suretiyle her türlü özen, dikkat ve çaba gösterilmesine rağmen, işçiyi

bedenen ve ruhen arızaya uğratan iş kazasının gerçekleşmesi halinde kaçınılmazlıktan söz edileceği belirtilmektedir. Diğer yandan Yargıtay, kaçınılmazlık kavramını iş hukuku uyumsuzluklarında, işverenin işçiye karşı iş kazasından sorumluluğu kapsamında da ele almaktadır. Bu nedenle uygulamada, işverenin iş kazasından işçiye karşı sorumluluğu bakımından da kaçınılmazlık kavramı önem arz etmektedir.

TBK m. 71 / f. 2 hükmünde önemli ölçüde tehlike arz eden işletme, niteliği veya faaliyetinde kullanılan malzeme, araç ya da güçler dikkate alındığında, her türlü dikkat ve özen gösterilse dahi sıkça veya ağır zararlar meydana getirmeye elverişli işletme olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla önemli ölçüde tehlike arz eden işletmenin unsurları ile Yargıtay kararlarında tanımı yapılan kaçınılmazlık olgusunun unsurlarının büyük oranda örtüştüğü görülmektedir.

Kaçınılmazlık söz konusu olduğunda iş kazası nedeniyle Kurum'un hak sahiplerine yaptığı ödemeleri işverene rücu etme imkânı yoktur. Diğer yandan Yargıtay, yerleşik uygulamasıyla kaçınılmazlık halinde dahi hakkaniyet gereği olduğunu belirterek işçinin uğradığı zararı %60 oranında işverene pay etmektedir. Ancak Yargıtay'ın bu yönde karar verirken görülen işin tehlike derecesine dair herhangi bir değerlendirme yapmadığı görülmektedir. TBK m. 71 / f. 2 hükmünün açık lâfzı gereği yalnızca önemli ölçüde tehlike arz eden işletme veya işyeri faaliyetleri nedeniyle meydana gelen tipik iş kazalarından kaynaklanan zararlar bakımından kaçınılmazlık olgusunun dikkate alınması ve işverene sorumluluk yüklenmesi, işverenin sorumluluğunun kusur sorumluluğuna dayandığı durumlarda ise kaçınılmazlık nedeniyle işveren aleyhine tazminata hükmedilmemesi hukuken daha isabetli olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akdeniz, Ayşe Ledün**, “İşverenin İş Kazalarından ve Meslek Hastalığından Doğan Zararlardan Sorumluluğunun Niteliği”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: 72, Sayı: 2, 2014, s. 3-29.
- Akın, Levent**, İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat, Yetkin Yayınları, Ankara 2001.
- Akkayan-Yıldırım, Ayça**, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Düzenlemeleri Çerçevesinde Kusursuz Sorumluluğun Özel Bir Türü Olarak Tehlike Sorumluluğu”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: 70, Sayı: 1, 2012, s. 203-220.
- Antalya, Gökhan / Acar, Faruk / Durgun Arslan, Çisil / Görgeç, Başak / Yelkenci, Işıl**, Marmara Hukuk Yorumu Cilt V/1 Borçlar Hukuku Genel Hükümler Ders Kitabı, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2025.
- Arıcı, Kadir**, Türk Sosyal Güvenlik Hukuku, Gazi Kitabevi, Ankara 2022.
- Başoğlu, Başak**, “Sözleşme Dışı Kusursuz Sorumluluk Hukuku ve Özellikle Tehlike Sorumluluğuna İlişkin Değerlendirmeler”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 2, 2015, s. 29-56.
- Baysal, Başak**, Haksız Fiil Hukuku, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019.
- Bostancı, Yalçın / Çetinel, Tunahan**, “İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Tazminat Taleplerinin Usûl Hukukunun Bazı Kurumları Bakımından Değerlendirilmesi”, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 1, 2021, s. 331-375.
- Büyüksağış, Erdem**, “Tehlike Esasına Dayanan Genel Sorumluluk Kuralı Üzerine Eleştirel Değerlendirmeler”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 1, 2006, s. 1-20.
- Büyüksağış, Erdem / Engin, Enver Murat**, “İşverenin İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarından Doğan Organizasyon Sorumluluğu (TBK m. 66 f. 3)”: Erdem Büyüksağış / Eyüp Kul (edt.) Uygulama ve Öğretide İnşaat Hukuku Prof. Dr. Fikret Eren’e Armağan, Birinci Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2023, s. 237-284.
- İştar, Cengiz**, “İşverenin İş Kazasından Doğan Hukuki Sorumluluğu”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı: 34, 2018, s. 123-142.
- Centel, Tankut**, Türk Sosyal Güvenlik Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul 2021.
- Civan, Orhan Ersun**, “İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Rücu Hakkının Hukuki Niteliği ve Sosyal Güvenlik Kurumu Karşısında Sorumluluğun Koşulları”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 64, Sayı: 3, 2015, s. 531-594.
- Çekin, Mesut Serdar**, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Madde 71 Çerçevesinde Tehlike Sorumluluğu, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016.
- Çelik, Nuri / Caniklioğlu, Nurşen / Canbolat, Talat / Özkaraca,ERCÜMENT**, İş Hukuku Dersleri, 36. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2023.

- Eren, Fikret**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 30. Baskı, Legem Yayınevi, Ankara 2025.
- Durak, Yasemin**, “Tehlike Sorumluluğu”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 1, 2014, s. 23-51.
- Doğan Yenisey, Kübra**, İş Hukukunda İşyeri ve İşletme - Alman ve Fransız Hukuklarıyla Karşılaştırmalı Bir İnceleme, Legal Yayıncılık Hukuk Kitapları Serisi:97, İstanbul 2007.
- Ekmekçi, Ömer / Köme Akpulat, Ayşe / Ledün Akdeniz, Ayşe**, İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku, 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2022.
- Güneş, Volkan**, Türk Borçlar Kanunu ile İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Çerçevesinde İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğunun Hukuki Niteliği, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017.
- Güzel, Ali / Okur, Ali Rıza / Caniklioğlu, Nurşen**, Sosyal Güvenlik Hukuku, Beta Yayıncılık, 20. Bası, İstanbul 2024.
- Güzel, Ali / Ugan Çatalkaya, Deniz**, “İşverenin İş Kazasından Doğan Sorumluluğunun Niteliği ve Sınırları (Karar İncelemesi)”, Çalışma ve Toplum, Sayı: 34, 2012, s. 157-188.
- İkizler, Metin**, “Avrupa Haksız Fiil Hukuku İlkelerinde Tehlike Sorumluluğu ve Türk Hukuku ile Kısaca Karşılaştırılması”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:16, Sayı: Özel, 2014, s. 3241-3260.
- İnceoğlu, M. Murat / Kurtulan, Gökçe**, “TBK. m.71/ f.4 Hükmüne Alternatif Çözüm: Örtülü Boşluk”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:15, Sayı: 2-2, 2016, s. 45-60.
- Kaneti, Selim**, “Haksız Fiil Sorumluluğunda Kusur Kavramının Görevi”, Sorumluluk Hukukunun Güncel Sorunları – Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler 1. Sempozyumu – 1977 21-22 Ekim, Fakülteler Matbaası, Ankara 1981 (akt: **Saraç, Senem**, Türk Borçlar Kanunu'nda Tehlike Sorumluluğu, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2013).
- Kar, Bektaş**, İş Kazası ve Meslek Hastalığı Esasları (Sorumluluk, Tazminat, Tespit ve Rücu), Legem Yayınevi, Ankara 2026.
- Kayaözü, Zehra Büşra**, İşverenin Hukuki Sorumluluğunun TBK m. 71 Çerçevesinde Değerlendirilmesi”: Başak Baysal (edt.) Sorumluluk Hukuku, Seminerler, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 303-329.
- Kılıçoğlu, Ahmet M.**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 29. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2025.
- Kurtulan, Gökçe**, “Haksız Fiilde Hukuka Aykırılık Unsuru”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt: 23, Sayı: 1, 2017, s. 465-504.
- Mollamahmutoglu, Hamdi / Astarlı, Muhittin / Baysal, Ulaş**, İş Hukuku, Güncellenmiş 7. Baskı, Lykeion Yayıncılık, Ankara 2022.
- Narter, Sami**, “Kaçınılmazlık Nedeniyle Oluşan İş Kazası ve Meslek Hastalığında Devletin Tazminat Sorumluluğu”, Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 12, Sayı: 23, 2024, s. 249-250.

- Oğuzman, M. Kemal / Öz, M. Turgut**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-2, 14. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2018.
- Oral, Tuğçe**, “Türk Borçlar Kanunu’nun 71. Maddesi Çerçevesinde İşverenin İş Kazasından ve Meslek Hastalığından Doğan Tehlike Sorumluluğu”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı: 17, 2014, s. 267-302.
- Önder, Mehmet Fahrettin / Yılmaz, İlayda**, “Kaçınılmazlığın Madenlerde Meydana Gelen İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Bakımından Değerlendirilmesi”, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 15, Sayı: 1, 2025, s. 771-817.
- Sanlı, Kerem Cem**, “Kusursuz Sorumluluk Halleri”: M. Murat İnceoğlu (edt.) Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu, Birinci Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2012.
- Saraç, Senem**, Türk Borçlar Kanunu'nda Tehlike Sorumluluğu, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2013.
- Sarıhan, Banu Bilge**, “Türk Borçlar Kanunu’nda Genel Bir Kural Olarak Tehlike Sorumluluğu”, Çukurova Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt:20, Sayı: 1, 2014, s. 1177-1196.
- Selvi, Nurtaç Enes**, “Roma Hukukunda Tehlike Sorumluluğu”: Abuzer Kendigelen (edt.) Prof. Dr. Türkân Rado’nun Anısına Armağan, Birinci Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020, s. 993-1026.
- Serozan, Rona**, Hukukta Yöntem-Mantık, 3. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2024.
- Sevimli, Ahmet**, “Türk Borçlar Kanunu m.417 ve İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Işığında Genel Olarak İşçinin Kişiliğinin Korunması”, Çalışma ve Toplum, Sayı: 36, 2013, s. 107-148.
- Sözer, Ali Nazım**, Türk Sosyal Sigortalar Hukuku, Beta Yayıncılık, Güncellenmiş 6. Bası, İstanbul 2023.
- Süzek, Sarper / Baştırzi, Süleyman**, İş Hukuku, 24. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2024.
- Tandoğan, Haluk**, “Tehlike Sorumluluğu Kavramı ve Türk Hukukunda Tehlike Sorumluluklarının Düzenlenmesi Sorunu”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt:10, Sayı: 2, 1979, s. 291-321.
- Tekinay, Selâhattin Sulhi**, “İş Kazalarından ve Meslek Hastalıklarından Dolayı İş Veren Sorumluluğunun Sınırlanması Meselesi”, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 3, 1970, s. 79-91.
- Tuncay, A. Can**, “Kurumun İşverene Rücuu-Olayda Kaçınılmazlık Durumu”, Sicil İş Hukuku Dergisi, Sayı: 4, 2006, s. 186.
- Tuncay, A. Can / Ekmekçi, Ömer / Gülver Ender**, Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, Beta Yayıncılık, Yenilenmiş 22. Bası, İstanbul 2023.
- Uluslan, İlhan**, Özellikle Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İşçiyi Gözetme Borcu Bundan Doğan Hukuki Sorumluluğu, Kazancı Kitap Ticaret, İstanbul 1990 (akt: **Oral, Tuğçe**, “Türk Borçlar Kanunu’nun 71. Maddesi Çerçevesinde İşverenin İş Kazasından ve Meslek Hastalığından Doğan Tehlike Sorumluluğu”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı: 17, 2014, s. 267-302.).

- Ulusan, İhsan**, Medeni Hukukta Fedakarlığın Denkleştirilmesi İlkesi ve Uygulama Alanı, 2. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2012.
- Ulusan, İhsan**, “Türk Borçlar Kanununda Yer Alan Genel Tehlike Sorumluluğu Kuralına İlişkin Birkaç Tespit ve Hukuk Düzeni Tarafından Faaliyetine İzin Verilmiş Önemli Ölçüde Tehlike Arzeden İşletmelerin Yol Açtığı Zararların Uygun Bir Bedelle Denkleştirilmesi Sorunu”, Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, Cilt: 8, Sayı: Özel, 2013, s. 2897-2906.
- Üçışık, Güzin**, “Tehlike Sorumluluğunun Genel Kural ile Düzenlenmesi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu, Ankara, 2009.
- Yıldız, Gaye Burcu**, “İşverenin İş Kazasından Doğan Hukuki Sorumluluğu”, Toprak İşveren, Sayı: 86, 2010, s. 8-15;
- Yılmaz, İlayda**, Türk İş Hukukunda Maden İşçileri, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2024.
- Yiğit, Birgül**, Genel Tehlike Sorumluluğu, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022.
- Yücel, Özge**, Türk Borçlar Kanunu’na Göre Genel Tehlike Sorumluluğu, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2014.